

ב

רזי ירושלים

"בסוף החמשת אלפים ושבע מאות שנה לבריאת העולם, בקירוב, אם מעט קודם או מעט אחר כך, יבוא קצנו בעזרת ה', למען יוכלו לשבת בני ישראל בטח על אדמתם, בשלוש מאות שנה מהאלף הששי, למען יתראה לעין כל היות האמת אתם, ויהנו בגוף ובנפש מן העולם הזה, תחת אשר נענשו בעול גלות האומות בגוף ונפש".¹

"ליני הלילה והיה בבוקר אם יגאלך טוב יגאל ואם לא יחפוץ לגאלך וגאלתיך אנכי חי ה' שכבי עד הבוקר" (רות ג, יג) – "ליני הלילה" – לילה מורה על הגלות, לפיכך הלמ"ד של ליני גדולה על המשכת הלילה, רצה לומר, אריכות הגלות בעונותינו הרבים, וגם מורה הלמד, על השתלשלות של הקו הוא בסוד תלת ווין בצורת למ"ד, בסוד מגדל הפורח באויר, והקו משתלשל מעולם לעולם עד שיזריח בעולם הזה, שהוא עולם העשיה "וְהָיָה בְּבֹקֶר" – כשיתחיל להזריח עמוד השחר, בזמן הגאולה "אִם יִגְאָלְךָ טוֹב" – רצה לומר, אם יתעורר אותו הטוב הגנוז מעצמו על ידי תשובה ומעשים טובים "יִגְאָל" – יהיה הגאולה מיד בבוקר, רצה לומר, בזמן הקץ הראשון, כי כמה קיצין כלו ועברו, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה "וְאִם לֹא יִחַפֵּץ לְגְאָלְךָ" – שלא יעשה [יעשו] תשובה "וְיִגְאָלְתִּיךָ אֲנִי" – פירוש, אני מעורר אותו הטוב, כנאמר למעני אעשה "חַי ה'" – חי הוא בסוד יסוד, הו"ה הוא תפארת, ויש בכאן רמז גדול, שלא ניתן לכתוב. באשר שנוגע אל זמן הגאולה"²...

(כידוע, יום העצמאות חל ביום העשרים לעומר, כאשר הספירה של אותו יום הינה "יסוד שבתפארת", וזהו רמז גדול מרמזי הגאולה, וכן רמז שלפני הגאולה השלמה, יהיה מצב של 'נשיקין' – חיבור חלקי בין כנס"י לקוב"ה, אבל עוד טרם יגלה האור הגנוז של הגאולה השלמה).

...רמז לה שיהיה להשכינה עליה בטרם יכיר איש את רעהו, קודם שיעשו ישראל תשובה ויכירו לקודשא בריך הוא, או קודם שיכירו את המשיח, או פירוש: קודם שיכיר האיש היסוד את רעהו, רצה לומר השפעה הגנוז וטמיר, והענין, כי כבר אמרנו, כי הזיווג הוא רק בנשיקין כל זמן שטמיר וגנוז הטוב ביסוד שבבינה ובעת החורבן בעונותינו הרבים, היתה השכינה בין

הדינים, ולא היה לה כביכול, אפילו סוד נשיקין רק בשבתות וימים טובים, ורמז לה כאן, שיהיה לה עלייה בטרם וגו', רצה לומר, שיהיה לה כמו קודם החורבן, אף על פי שהיה בית המקדש חרוב, יהיה לה נשיקין, אבל על כל פנים לא יגלה אור הגנוז, וטמיר עד זמן הגאולה.³ (כלומר, לפני הגאולה השלמה יהיה מצב של "נשיקין" =חיבור והארת פנים בין השכינה לבין קונה אע"פ שהבית עדיין בחורבנו) רבי שלמה זלמן ריבלין זצ"ל, מביא רמז מהגר"א לגבי יום שני ימים בספירת העומר המסוגלים לגאולה: "וזהו הטעם שבימי הספירה (ספירת העומר) צריכים להיזהר יותר... זולת שני ימים מסוימים בימי הספירה, שאין הקליפה יכולה לשלוט בהם, והם יום העשרים בעומר (ה' באייר – יום העצמאות) ויום הארבעים ושניים בעומר (כ"ז באייר), כידוע ליודעי ח"ן".⁴

1

התנוצצות אורו של משיח

הרב דוד כהן ('הרב הנזיר')

תלמיד מובהק לראי"ה קוק ועורך כתביו, מחבר ספר "קול-הנבואה"

תחיית רוח ישראל

גאולת ישראל, תחיית מדינת ישראל, מלווה בתחיית רוח ישראל, תחיית הקודש. ראינו זאת בעינינו, ביום גאולת ירושלים. כל אחד מישראל, בהגיעו להר הבית, להר בית קדשנו, לכותל המערבי, הנגאל, כסה ראשו, נצמדו פניו אל הכותל, נשקהו, ודבק בו, בדמעות גיל על פניו.

שמע ישראל, גאולת ישראל, התנוצצות אורו של משיח, תחיית רוח ישראל.

התגלות המשיח

אמרו רבותינו, בשעה שמלך המשיח נגלה, בא ועומד על הגג של בית המקדש, והוא משמיע להם לישראל, ואומר להם, ענוים, הגיע זמן גאולתכם, קומי אורי כי בא אורך, וכבוד ה' עליך זרח. באותה שעה מבהיק הקב"ה אורו של מלך המשיח, ושל ישראל.^א הבהקה, לעומת התנוצצות.

א. פסיקתא רבתי, פ"ו, קומי אורי. ענוים, הגיע זמן גאולתכם, הוא ככתוב, ישעיה סא, א, משח ה' אותי לבשר ענוים, מובא בפירושו רס"ג לשה"ש פ"ז, בספר גאון הגאונים, להרש"א ורטהימר, עמ' קכח.

התנוצצות אורו של משיח

אור הגאולה מתנוצץ, נץ אחר נץ, הגאולה באה קמעא קמעא, ואח"כ רבה והולכת, כמפורש בירושלמי, ברכות ויומא².

אור הגאולה

מין הרב זצ"ל קורא, בהתנוצצות אורו של משיח¹. הננו נתבעים ממעמקי נשמתנו לחוש את הגודל הזה גם עכשיו, בהיותו שולח רק קוי אור זעירים, הנהורים הקלילים, כמו ניצוצות, ואם נאחז רק במדת האור הגלותית, נשאר שוממים. ומוסיף, הננו מוכרחים לתפוס מיד את האורה הגדולה, ההולכת וחודרת לנו מאור הגאולה, גם בראשית זעירות הופעתה.

אתחלתא דגאולה

בשנת תרע"ג, בנסעי מרוסיה לאשכנז, דרך ליטא, סרתי לעיירה ראדין, מקום מו"ר ה'חפץ חיים' זצ"ל. שם חונכתי מהיותי בן תשע בשנת תרנ"ו, בבית אא"ז הרב ר' זכריה מנחם מנדל כץ זצ"ל, רב ואב"ד דראדין, ואחריו חתנו, דודי, שהיה אח"כ גיסי, הרב ר' מרדכי סנדר הלוי קופשטיין זצ"ל, וביתם מול בית החפץ חיים. בערב נכנסתי לבית מו"ר ה'חפץ חיים', והוא התחיל לדבר אתי באריכות על משפחתנו הכהנים, שמהם רבנים וגדולי תורה. וכן אמר: מתחלה, בהיותי מתפלל "ולירושלים עירך ברחמים תשוב", חשבתי, זו תפילה, תפילה, תפילה, אבל עכשיו, כשאני מתפלל תפילות אלו, מהרה תצמיח", חשבתי, זו תפילה, תפילה, תפילה. אבל עכשיו, כשאני מתפלל תפילות אלו, "ולירושלים עירך ברחמים תשוב", "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", אני חושב, הנה זה –

- ב. ברכות פ"א ה"א, דלמה (מעשה), רבי חייא רבא ורבי שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל, (ארבאל נזכרת בחשמונאים א, ט. נתאי הארבלי משם היה, ושם נקבר נתאי הארבלי, פירוש לונץ לירושלמי ברכות, שם), בקריצתה (בהשכמה), וראו איילת השחר שבקע אורה. אמר רבי חייא רבה לר' שמעון בן חלפתא, בירבי, כך היא גאולתן של ישראל, בתחלה קימאה קימאה, כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת, מאי טעמא, כי אשב בחשך ה' אור לי (מיכה ז). כל לשון זה מובא גם בירושלמי יומא פ"ג ה"ב. ובפירוש הגר"ש גורן לברכות, שם, הגלות היא החושך, והגאולה נמשלה לניצת האור בעולם. ובמקורות, שם, מובא האי עובדא בשנויים בשוחר טוב, כב, יג, ובאסתר רבה פ"י יד, ובשהש"ר פ"ו, עה"כ מי זאת הנשקפה כמו שחר. ושם, בתחלה היא באה קימעה קימעה, אחר כך היא מנצצת ובאה. ובמתנות כהונה, שם, מנצצת לשון הנץ החמה. הרי זה כמו התנוצצות אור, ומכאן התנוצצות אורו של משיח.
- ג. אורות הקודש, ח"א, עמ' קנא, פרק קלד, התנוצצות אורו של משיח.

אט-אט – הנה עכשיו, עכשיו, קרוב, קרוב. והוסיף, אם זה יהיה בימי, אינני יודע, הנני כבר זקן, אבל בימך, ודאי, ודאי, ודאי. והמשיך לומר: הנה יבנה המקדש, ותהי העבודה, ותהיינה שאלות להלכה, בהלכות קדשים – את מי ישאלו, את הרבנים? הם למדו שו"ע יורה דעה, חושן משפט, אורח חיים, אבל לא הלכות קדשים. ובכן עלינו הכהנים להתכונן וללמוד הלכות קדשים.

והנה בט' באב תרע"ד פרצה המלחמה הגדולה, ונכבשה ארץ ישראל, והיתה הצהרת בלפור, ארץ ישראל לישראל, אתחלתא דגאולה.

וביום רביעי כ"ח באייר תשכ"ז, זכינו לשחרור הר הבית, והרב הראשי לצבא הגנה לישראל, חתני הגר"ש גורן (שליט"א) עמד לפני הכותל המערבי, וספר תורה בידו והתפלל תפילת ש"צ, ותקע בשופר לחרותנו, ואנחנו אמרנו שיר המעלות, בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים.

ימות המשיח

מלחמות, מלחמות גוג ומגוג, וארמילס הרשע, בימי משיח בן יוסף, ולסוף יהרג ארמילס על ידי משית בן דוד, ותהיה הגאולה השלמה.

כמובא במדרשי הגאולה: בסוף מדרש ויושע, ובספר זרובבל, ועוד, בפרקי משיח, על משיח בן יוסף, וארמילס הרשע, שיהרגנו, ויהרג ע"י משיח בן דוד.

וכן לרב סעדיה גאון, האמונות והדעות, מאמר שמיני, גאולה אחרונה, וגם בפירוש שיר השירים, פ"ז, עה"כ שובי שובי, וכן בתשובת רב האי גאון. וכן בספר אבקת רוכל לר' מכיר, תלמיד ר' יהודה בן הרא"ש, ושם ח"א, עשר אותות מלחמות מלך המשיח, אות ז, ושם, על ארמילס, ויהרג ע"י משיח בן דוד.

וכבר בתרגום ירושלמי, דברים לד, ג, פורענות ארמילס רשיעא, וסדרי קרבא דגוג. וישעיה יא, ד, וברוח שפתיו ימית רשע, ובממליל ספותיה יהי ממית ארמילוס רשיעא.

ובתפילת שמו"ע לספרדים, בברכת בונה ירושלים, יכוין להתפלל על משיח בן יוסף שיחיה, ולא ימות ע"י ארמילס.

ומדרשי גאולה, עם מבואות והערות, מאת ד"ר יהודה אבן שמואל, מהדורה ב, ירושלים-ת"א, תשי"ד.

ד. מדרש ויושע, דפו"ר קושטא רע"ט, ובס' דברי חכמים, י"ל ע"י ר' אליעזר אשכנזי, מיץ תר"ט. וספר זרובבל, קושטא רע"ט, ובספר בית המדרש, לר"א ילינק, ח"ב. ואחריו באוצר המדרשים לר"ד אייזנשטיין. ותשובת רב האי גאון, בספר טעם זקנים, צד 59-61. ובאוצר הגאונים, לרב"מ ד"ר לוי, מס' סוכה, דף נב. פירוש רס"ג לשיר השירים, בספר גאון הגאונים, להרש"א ורטהיימר, וגם באוצר הגאונים, סוכה שם.

והיו שאמרו, ייתי ולא אחמיניה, יבוא משיח ולא אראנו, משום חבלו של משיח^ה.

ששון ושמחה

ששון, שם נרדף לשמחה, ובהבדל ממנה, עניינה שמחה מהולה בתוגה, בצער^י.
וכן בימות המשיח, בימינו, בהתחלת הגאולה, השמחה אינה מלאה, היא מהולה בתוגה,
באבל, במלחמות, בנצחון המלחמה, בגאולת הר קדשנו, ומקום מקדשנו. מיקירינו נפלו
חללים והרבה פצועים. יש ששון, ולא שמחה מלאה.

הגאולה השלמה

אמנם סוף כל סוף תהיה הגאולה השלמה, "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש
ההרים, ונשא מגבעות, ונהרו אליו כל הגוים" (ישעיה ב, ג). ואורו של משיח הוא מנהיר את
כל העולם, מהפך את כל ההויה לזוהר תורה^י
ואז יקוים, שמע ישראל, ה' אלהינו, של ישראל, ה' אחד, לכל העמים.
"והלכו עמים רבים, ואמרו, לכו ונעלה אל הר ה', אל בית אלהי יעקב, ויורנו מדרכיו, ונלכה
בארחתיו, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים.

- ה. סנהדרין פרק חלק, צח: אמר עולא, ייתי ולא אחמיניה, וכן אמר רבה, ייתי ולא אחמיניה. אמר ליה אביי
לרבה, מאי טעמא, אילמא משום חבלו של משיח, והתניא, שאלו תלמידיו את רבי אלעזר, מה יעשה
אדם וינצל מחבלו של משיח, יעסוק בתורה ובגמילות תסדים, ומר הא תורה, והא גמילת חסדים, ואמר
ליה שמה יגרום החטא. וכן אמר ר' יוחנן, ייתי ולא אחמיניה.
- ו. אבות דר' נתן, פל"ד, עשרה שמות נקרא שמחה, אלו הן, ששון, שמחה, גילה, רינה, דיצה, צהלה, עליזה,
חדוה, תפארת, עליצה, וכן שיר השירים רבה, פ"א, עה"כ נגילה ונשמחה בך. ופסיקתא דר"כ פ"כ. ובס'
אהל מועד, לר' שלמה מאורבינו, שמה, אחד עשר פנים, וגורע ומוסיף.
- דברים כח, סג, והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם, כן ישיש ה' עליכם וגו'. ושם ל,
ט, כי ישוב ה' לשוב עליך לטוב. ישעיה סב, ה, ומשוש חתן על כלה, יש צער בתולים. ושם סו, י, שישו
אתה משוש כל המתאבלים עליה י"ל משוש ואבל באחד. ירמיה לא, יב, והפכתי אבלם לששון. איוב נ, כא,
ישישו כי ימצאו קבר. מס' מגילה טז, ליהודים היתה אורה ושמחה, וששון זו מילה, כי במילה יש צערא
דינוקא.
- וכן בשל"ה, תורה שבכתב, פ' בלק, עה"כ כאשר שש ה' אלהיך וגו', כן ישיש, תיבה אחת שיהיו לה שני
פירושים, דהיינו שהאומות צרינו נעשים לראש, זאת היא הסיבה, שישיש ה' לעתיד בטובת עמו ישראל,
כי מהקללה תהיה הברכה. העירני על זה הרב יוחנן פריד.
- וכן, סנהדרין צד: ומשוש את רצין ובן רמליהו, ישעיה ח, ואיתרעו ברצין ובן רמליה, ופרש"י, להשחיתה.
כאן בששון ענין צער וכאב בצד השמחה. הערת הרב יהודה שביב.
- ז. אורות הקודש, פרק קלד, עמ' קנא, התנוצצות אורו של משיח.

"ושפט בין הגוים, והוכיח לעמים רבים, וכתתו חרבותם לאתים, וחניתותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה.
"בית יעקב, לכו ונלכה באור ה'" (שם ב, ג-ה).

אין למסור אף חלק מאדמת קדשנו

ארץ ישראל, ארץ קדשנו, היא רוח אפנו, נשמת חיינו.
אין אנו יכולים, ואין אנו רשאים למסור אף חלק, אף שעל מאדמת קדשנו.
ביום שחרור מקום מקדשנו, בעמדנו על יד כותל דביר קדשנו, היה דברי לכתב, שביקש לאמר לו דבר, מכאן לא נצא.
קב"ה וכנסת ישראל אקרי אחד. ואימתי אקרי אחד, בשעתא דיפקון ישראל מן גלותא, וכנסת ישראל אהדרא לאתרהא, לאזדוגא ביה בקב"ה, הה"ד ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, וכתיב, גוי אחד בארץ, ודאי בארץ הם גוי אחד, עמה אקרון אחד, ולא אינון בלחודייהו, (זהר, ח"ג, צג).
האומר שכל ארץ ישראל לישראל חוץ משעל אחד, הרי הוא נוטל מקדושת הארץ, ואת נפש ישראל הוא קובעי".
אין שום צד היתר לאיסור תורה זה של מסירת קרקעותינו לגויים, ח"ו".

מצות ישוב ארץ ישראל

לפי הלכה, בספר המצות, מצות עשה, לדעת הרמב"ן, מצוה ד שנצטוינו לרשת הארץ, אשר נתן האל ית' לאבותינו, לאברהם ליצחק וליעקב, ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות, או לשממה, והוא אמרו להם, והורשתם את הארץ וישבתם בה, כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה, והתנחלתם את הארץ (במדבר לג, נג). וזו היא שחכמים קורין אותה **מלחמת מצוה**. וכן אמרו בגמ' סוטה מד, מלחמת יהושע לכיבוש דברי הכל חובה. – הארץ לא נניח אותה בידם ולא ביד זולתם מן האומות. נצטוינו בכיבוש בכל הדורות.
ומוסיף ואומר אני, כי המצוה שחכמים מפליגים בה, והיא דירת ארץ ישראל, עד שאמרו (כתובות קי), כל היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד ע"ז, שנאמר (שמואל א' כו, יט) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר, לך עבוד אלהים אחרים, זולת זה הפלגות גדולות שאמרו בה, הכל הוא ממצות עשה, שנצטוינו לרשת הארץ לשבת בה. אם כן

ח. הגרי"מ חרל"פ זצ"ל, בחוברת כל הארץ, ירושלים תש"ז, והוכנס בחוברת אמרות טהורות, ירושלים תשכ"ז, עמ' 42.

ט. הרב ר' צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל, בכרוז לא תגורו, ונדפס גם בירחון סיני אב-אלול תשכ"ז.

היא מצות עשה לדורות, מתחייב כל אחד ממנו ואפילו בזמן גלות, כידוע בתלמוד במקומות הרבה.

ולשון ספרי (ראה פסקא פ), מעשה ברבי יהודה בן בתירה ור' מתיא בן חרש, ור' חנניא בן אחי ר' יהושע, ור' יונתן, שהיו יוצאין חוצה לארץ, והגיעו לפלטיא, וזכרו את ארץ ישראל, וזקפו את עיניהם, זלגו דמעוניהן וקרעו בגדיהם, וקראו המקרא הזה, וירשתם אותה וישבתם בה, וחזרו ובאו למקומם, אמרו, ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה.

וכן בפירוש הרמב"ן על התורה, (במדבר לג, נג) והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה, על דעתי זו מצות עשה היא, וצוה אותם, שישבו בארץ וירשו אותה, כי הוא נתנה להם ולא ימאסו בנחלת ה'. ומה שהפליגו רבותינו במצות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה, וידונו כמורדת האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה, וכן בבעל, בכאן נצטוינו במצוה הזו, כי הכתוב הזה היא מצוה עשה, ויחזור המצוה הזו במקומות רבים.

גם לרמב"ם הלכות מלכים, פ"ה ה"ט, אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא לתלמוד תורה או לישא אשה, או להציל מן העכו"ם, ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה, אבל לשכון בחוץ לארץ אסור. והלכה י, גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל, ומנשקין אבניה, ומתגלגלין על עפרה, וכן הוא אומר, כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו. והלכה יב, לעולם ידור אדם בארץ ישראל, אפילו בעיר שרובה עכו"ם, ואל ידור בחו"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל היוצא לחוצה לארץ כאלו עובד ע"ז, שנאמר (שמואל א' כו, יט) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר, לך עבוד אלהים אחרים. ואחריהם, להלכה ולמעשה, אחרון, מתלמידי הגר"א, שעלו לארץ ישראל, בספר פאת השולחן, א' הלכות ארץ ישראל, ומצות ישובה, ועלייתה, ואיסור לצאת ממנה. ואחרון אחרון, ספר ארץ חמדה, בהלכות ארץ ישראל, לבירורה של הלכה ולהדרכתה בחיים החקלאיים.

ישיבת ארץ ישראל מצוה כוללת

מה שהרמב"ם אינו מונה ישיבת ארץ ישראל למצוה¹⁰, י"ל משום שהוא ענין כללי כולל כל התורה, ואינה מצוה פרטית, ככל המצות, שהרי היוצא לחוצה לארץ כאלו עובד ע"ז, והרבה מצות תלויות בארץ.

י. ספר ארץ חמדה להרב ר' שאול ישראלי (שליט"א), ת"א, תשי"ז.

וכן אינו מונה מצות ללמוד תורה אלא בצירוף ללמד, שבלי לימוד וידיעת תורה אין כלום, אין בור ירא חטא ולא עם הארץ הסיד, והמצוה הפרטית היא ללמד, והיא ללמוד וללמד. בספר המצות, מצוה יא, ללמוד תורה וללמדה וזהו הנקרא תלמוד תורה, והוא אמרו, ושננתם לבניך, ובספרי, לבניך אלו התלמידים. ואחריו בסמ"ג, לרבנו משה מקוצי, מ"ע יב, הלכות תלמוד תורה, מצות עשה ללמד בנו תורה ומצות, שנאמר ולמדתם אותם את בניכם². וכן היה אומר מרן הרב, על שהרמב"ם אינו מונה מצות תשובה, אלא מצות וידוי. בספר המצות, מצוה עג, להתודות על העונות והחטאים שחטאנו לפני האל, ולאמר אותם עם התשובה, וזהו הוידוי, ואינו מונה מצות תשובה, שזה ענין כללי, עליון³. וכן הרב ר' צבי יהודה הכהן קוק (שליט"א) זצ"ל בן מרן הרב זצ"ל, בחוברת למצות הארץ, כלולה בספרו לנתיבות ישראל, עמ' 117. גם להרמב"ם, שלא מנה אותה במנין תרי"ג, הרי אין זה שהיא למטה מערכן של שאר מצות, מה שלא יתכן לפי דחז"ל בספרי, ובגיטין ח ובבא קמא פ. אלא שהוא למעלה מערכן הרגיל, ולכן אינה נמנית במניין המפורט, וכפי שהשריש בשרשיו לספר המצות, שאין ראוי למנות הציוויים הכוללים כל התורה.

סר פחד השבועות

כל האמור הוא לא כדעת המחרידים מפני שלוש שבועות, שהשביע את בנות ירושלים, סוף מס' כתובות, קיא, ושיר השירים רבה, פ"ב, עה"כ השבעתי אתכם בנות ירושלים⁴.

יא. בספר ארץ חמדה, סי' ד עמ' כ-כו. מסכם דעות שונות בזה: א. מגלת אסתר, שאינה מצוה כשמשועבדים למלכויות והושבעו שלא למרוד בחומה. ב. פאת השולחן, מצוה דרבנן בכל זמן. ג. אבני נזר, שהאריך הרבה בענין סוד השבועות, שהן לנשמות למעלה, ומסיק כי גם לרמב"ם מצוה מן התורה בכל זמן. ודעת המחבר, הרב ישראלי, עמ' כז-ל, מצוה מן התורה בכל זמן, כלולה בברכת המזון בחיוב ההודאה על הארץ.

יב. אמנם בספר יראים לר' אליעזר ממיץ, מונה ארבע מ"ע בתלמוד תורה. רנד, תלמוד, שילמדו את התורה ויעמלו בתורה, דכתיב בפ' ואתחנן, ולמדתם אותם. רנו, שילמדו תורה לחבריהם, דכתיב, ולמדתם אותם את בניכם, וכתוב, ושננתם לבניך, ותלמידים קרוים בנים. רנז, לשמור ולעשות, כתיב בפ' ואתחנן ושמרתם לעשותם, וכתוב (שם) שמור תשמרון את מצות ה"א, ועוד כתובים פי' השמירה שיהא אדם נזהר בתורה ובמצות וישמרם בכל לבב לא ישכחם, ומצינו שמירה בלב, דכתיב ואביו שמר את הדבר, פי' שמר בלבבו. רנח, ושננתם, ללמד עצמו, שמצוה על האדם ללמד עצמו, כדתיב, קידושין פא, ל' ושננתם שיהא דברי תורה מחודדין בפיך, שאם ישאלך אדם, אל תגמגם, אלא אמור לו מיד, שנאמר אמור לחכמה אחותי את.

יג. אורות התשובה, הקדמה בראשה, התשובה היא תופסת את החלק היותר גדול בתורה ובחיים.

ויש פירושים שונים לזהוּי.
 ובשהש"ר שם, אם כן למה מלך המשיח בא לקבץ גליותיהן של ישראל. ופירש במתנות כהונה, כלומר, לעת הקץ יהיו מותרים לעלות בחומה.
 אמנם עכשיו היה זה גם ברשות האומות, וסר פחד השבועות, וברשיון המלכים כמה מצות ישוב ארץ ישראל, ששקולה כנגד כל מצות שבתורה, כדברי הגאון בעל אור שמח במכתב שלוּי.¹⁰

תחיית רוח הנבואה בארץ ישראל

עם גאולת ישראל יתחדש הרוח הנבואי בישראל בארץ ישראל.
 כדברי רב סעדיה גאון, בגאולה אחרונה, אז תחול הנבואה בתוך עמנו, עד שבנינו יתנבאו, כמו שאמר (יואל ג), והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם, ויעמדו על הענין הזה כל ימי העולם, כמו שאמר (ישעיה מה) ישראל נושע בה' תשועת עולמים.
 וכן רמב"ם, מורה נבוכים, ח"ב פל"ו, אחר שבאר הסבה הקרובה בהפסק הנבואי בזמן הגלות, כלומר עצלות או עצבות, ויותר רע מזה, היותו עבד נקנה ועבד לסכלים הזונים, ואומר מלכה ושריה בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו חזון מה' (איכה ב, ט), וזה אמת מבואר העלה, כי הכלי נתבטל, והוא הסבה בשוב הנבואה לנו על מנהגה לימות המשיח, מהרה יגלה, כמו שיעד.

י. בס' ויואל משה, לבאר דיני השלש שבועות שנאמרו בענין קץ הישועות, מהדורה שניה, ברקלין תשכ"א.
 בסוף ההקדמה, קראתי שם הקונטרס הזה ויואל משה מפני שחז"ל אמרו בכ"מ, אין ויואל אלא לשון שבועה, והקונטרס הזה מטרתו לבאר השבועה שהשיב הקב"ה את ישראל. ושם, מאמר א' של שבועות, סי' לא, מביא מאגרת תימן להרמב"ם, שם האריך בענין ביאת המשיח, ושהזהיר מאד שלא לעבור על אלו השבועות. אמנם שם, בסוף אגרת תימן, שלמה השביע האומה על דרך משל, ואמר השבעתי אתכם בנות ירושלים, וגו'. ולית הקב"ה השביע ולית שלש שבועות.
 טו. ביחוד בספר אבני נזר, חיו"ד הלכות ישיבת ארץ ישראל, סי' תנד, מובא לעיל בהערה 11.
 טז. המכתב נדפס בס' אוצר הארץ, סודר ע"י ר' בנימין, ירושלים תרפ"ו, עמ' פג.
 וכן הגאון בעל דבר אברהם, הגאב"ד דקובנה זצ"ל, במכתבו להרב ר' צבי יהודה הכהן קוק (שליט"א) זצ"ל, בהיותם בשווייץ, בלב רגש מהבשורה הטובה, כי ועדת העשרה קבלה את דרישת הציונים, הנני מברך אותו, ואת כל בית ישראל בברכת מזל-טוב. המכתב נדפס בספר אגרות ראי"ה, ח"ג עמ' שטז, ירושלים תרפ"ו.
 ובספר ארץ חמדה, עמ' לב, גדול יום הכרזת המדינה לישראל שהפכנו החלטת האו"ם לעובדא, מבחינת הדין. בזה פקע כח השבועה, ונעשינו לעם בן חורין.

ובאגרת תימן, שתחזור הנבואה לישראל, אחר שתפסוק מהם, ואין ספק שחזרת הנבואה היא הקדמת משיח, שנאמר ונבאו בניכם ובנותיכם. באמת חסרון רוח הקודש בישראל הוא לא חסרון שלמות, כי אם מום ומחלה, ובארץ ישראל היא מחלה מכאבת, שהיא מוכרחה להרפא, כי אני ה' רופאך". והרוח הנבואי עתיד להופיע בישראל באורו של משיח. בוא יבואו אלינו שניהם יחד, אליהו עם מלך המשיח".

קריאת מרן הרב לעת תחית הקודש

לעת כזאת שתחיית האומה מתעוררת, והיא בכל יום יוצאת מן הכח אל הפועל, בגוונים שונים, אף על פי שהתחייה הלאומית בישראל וסימני תחיית הרוח של האדם הכללי הם נראים על פי צדדים חיצוניים וגופניים, הגיע הזמן להתקרב כל חושב מחשבות, כל הוגה, כל מליץ, וכל אשר רוח ה' נוססה בו לתשוקת הופעת רוח הקודש, הבא ושוטף על ידי מעמק הגיון ברזי תורה. ורוממות קודש זאת היא מתגלה על יחידי הסגולות, וריח הטוב של משיח אלהי יעקב הולך ומזדלף בהם.

**ספיחי נבואות הנה צומחות.
ובני נביאים מתעוררים,
רוח הנבואה הולך ושט בארץ.
וסגולת אל העליונה אשר לישראל, ידע ברוח אלהים אשר עליו,
אשר רק בארצנו עליו תגלה".**

**אל מעין הנבואה הננו נקראים,
מרוחו של משיח זורמים ונושבים רוחות,
והנה באים עדינו.
הננו מתקוממים, מתנערים,
ומבקשים חיים חדשים,
חידוש ימים כקדם".**

יז. אורות הקודש, למרן הרב ראי"ה קוק זצ"ל, ח"ב מוסר הקודש, עמ' שנה.
יח. שם, עמ' שסא.
יט. אורות הקודש, ח"א חכמת הקודש, פרק קלז, עת תחית הקודש, ופרק קלח.

2

"ודאי שזה קץ הגלות"

הרב עובדיה הדאיה

ראש ישיבת המקובלים 'בית אל' וחבר בית הדין הגדול

מכתב לרב הראשי לצה"ל, הרב שלמה גורן, לאחר מלחמת ששת הימים^{כא}

ב' מנח"א תשכ"ז.

לכבוד

ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם לשם ולתהלה, בארץ ובגולה מהר"ר שלמה גורן שליט"א, הרב הראשי לצה"ל.

ר.ג.מ.נ^{כב} שלום וברכה.

ראשית עלי להודות לו ולברכו מקרב לב על הזכות הגדולה, לא פילל ולא עלה דעתו אפי' בחלום על הצלחה כזאת אשר לא היתה לעולמים, אולי רק בימי החשמונאים, אין זה אלא גבורת ה' הגדול והנורא, כי הוא איש מלחמה, ונתקיים בנו מקרא שכתוב ה' ילחם לכם, ודאי שזה קץ הגלות ואנו מקוים שה' יחיש מהר גאולתנו תשועת עולמים אמן

היות שרבני הישיבה הקדושה, נפשם איוטה לראות במו עיניהם את ישועת ה' מקומות הכבושים, בפרט מקומות הקודש בגדה המערבית, ובשאר המקומות, להודות לה' ולהתפלל אצל הצדיקים, על שמירת חיילי צה"ל הנמצאים בגבולות, וכן להצלתם בסיום הכיבוש עד הנהר הגדול נהר פרת, בפרט סוריא שהיתה כיבוש יחיד, ועבר הירדן של בני גד וראובן שיצטרפו על מדינת ישראל, לכן הנו פונים למעכת"ר להואיל בחסדו לשלוח לנו רשיון, המרשה לנו לסייר בכל מקומות הנ"ל לבצע את מחשבותינו הטובה, המסע יהיה בע"ה אחרי ט"ו באב, שיתקיים בתוך ימים אלה עד ר"ח אלול אי"ה. הנו מקוים שלא ישיב פנינו ריקם, והרשיון ישלח בהקדם בע"ה, ותודתנו נתונה להדר"ג למפרע, וה' ירים וינשא כסאו שיהיה נכון לעולם אמן,

תקוותנו שהכיבוש ימשך הלאה, אל לנו לוותר אפי' שעל אחד, כל הזמן שהיתה כבושה ע"י לא בני ברית היתה השכינה בגלות עשוקה בידי האויבים, בפרט כל מקומות הקודש, מקומות הצדיקים הקרויים חיים הם היו בצער גדול על שהיו עשוקים ממש בין הסט"א,

כ. אורות התחיה, פרק סו.

כא. נדפס לראשונה מכת"ק, נמסר לדפוס ע"י משפחת הדאיה בהשתדלות הרב יצחק דדון הי"ו, מחבר ספר "אתחלתא היא" וספרים נוספים ותשואות חן לו.

כב. כך במקור. ייתכן וכוונתו: רב גאון מאוד נכבד.

עתה שנפדו ונכנסו לגבול הקדושה, אסור לנו להוציא אותם מגבול הקדושה ולהחזיר השכינה בגלות ח"ו, ולתת להם חניה בארץ, ולעבור על לא תחנם, ה' עמנו אל תיראום, אפי' על אי סיני לא לוותר, ראה במדרש תנחומא פ' מסעי שם אומר על ענין הזכרת המסעות בפסוק ההוא כדי שיקבלו שכרם שאכסנו ישראל במשך מ' שנה שהיו במדבר³¹, עתה הגיע הזמן לקבל שכרם להתיישב ע"י ישראל, על מדינת ישראל לתכנן תכנית איך ליישב כל מדבר סיני, שהוא מחכה לגורלו, לקבל שכרו ופשוט כי הוא יקבל שכרו רק ע"י ישראל, ע"כ אל נא לוותר על המדבר הזה, ודאי ששם כלול בו כל מ"ב המסעות אם יחקרו עליהם ודאי ימצאו מקומם שם, ועליהם ליישבם, אל נא לפחד משום אומה ולשון, ראה בשם הגדולים להחיד"א ז"ל מע' א' אות ריט מה שכתב על אחרית הזמן, ותו"ד שמה שאנו רואים קושי הגלות באחרית הימים הוא בבחינת תוסף רוחם יגועון, בראותם שכלתה אליהם הרעה כי עוד רגע ואינם, ואין הקושי הזה רק בבחי' זמני, ולכן נתגבר היצה"ר מאוד בבחי' חוצפא יסגי, בראותו כי כלתה אליו הרעה, ולזה נתגלה עתה לימוד זוהר מאוד להגן עי' באורך בדבריו, ותמצא נחת, והעיקר צריך עתה להרבות בתפילות להתגבר על היצה"ר להכניעו, לפרוק שכינתא מגלותא, ועי' מה שהארכתי בזה, בהק' ספרי ישכיל עבדי ח"ח בדברים נכוחים למבין, וה' יעזרנו עדכ"ש בבחי' בכל דרכך דעהו,

אסיים ברוב עוז ושלוש לו ולכל הנלויים אתו, בפרט להרב הגאון הצדיק מר חותנו הנזיר ובנו שאר-ישוב הכהן ידידי וחביבי, יה"ר שה' יהפך הימים האלה לאורה ולשמחה, בבחי' שמחנו כימות עינתנו להחיש מהר לגאלינו ולבנות בית קדשינו ותפארתנו במהרה בימינו אמן ואמן.

בכל רגשי כבוד וידידות והוקרה
עבדיה בכמהר"ש הדאיה

3

"עילוי גדול לשכינה"

הרב עובדיה הדאיה

ראש ישיבת המקובלים 'בית אל' וחבר בית הדין הגדול

ב"ה י"ז טבת תשכ"ח. באשר תעיר על מאמרי "נועם" תשכ"ח (קפד סעיף ב) בו מופיע המושג סט"א והוא מבין שזה מתייחס למושג זרים היינו ערבים וכו'.

כג. מקורות נוספים לכך ראה בספר "התקופה הגדולה", ח"א, אות ח עמ' 58-62, מהדורת תשס"א.

הנני לענות, הכוונה פשוטה כידוע כי זה לעומת זה עשה האלקים, היינו אדם דקדושה ואדם דבליעל, עם ישראל הם מבחינת אדם דקדושה, נשמותיהם חצובות מתחת כסא הכבוד, ושאר האומות, הם מבחינת אדם דבליעל ז"א סטרא אחרא, לא מסטרא דקדושה נשמותיהם הם מסט"א, נפש הבהמית, והנה הסט"א תמיד חשקה ותאוותה ליהנות מסטרא דקדושה, כי סט"א אין לה חיות, רק מסטרא דקדושה. שהם חלק מהקדושה עשוקים ביד הקליפה. וכל תפילותינו ומצוותינו ניתנו רק לברר אותם ניצוצי הק' העשוקים בקלי', ואין הגואל בא, אלא עד שיבוררו כל נצוצות הקדושה העשוקים בקלי'.

והנה א"י מקודשת מכל הארצות, וכאשר נפלה ביד זרים הרי כל הקדושה שבא"י היא עשוקה בידי הקלי' בפרט "כותל המערבי" שמעולם לא זזה השכינה משם, בזמן שגלו ישראל מא"י ואף אחד מבני ישראל לא דרך רגלו עליה לשפוך שיח שם, הרי היא בבחי' עשוקה ביד סט"א שהם הזרים, שהם מבחינתה, וע"כ בזמן שישראל שחררו את א"י במלחמת "ששת הימים" הרי בזה נפדתה השכינה ויצאה מגבול הסט"א ונכנסה לגבול הקדושה, והיה עילוי גדול לשכינה ואם נחזיר להם מה ששחררנו, הרי חוזרת הקדושה השכינה ונעשקת בגבול הסט"א, הם הזרים שהם מבחינתה, ויש צער גדול לשכינה על שחזרה להיכנס ולהיעשק ביד הסט"א וזה מעכב הגאולה, כי הסט"א כאשר נותנים לה אחיזה בסטרא דקדושה הולכת ומתפשטת, וצריך טירחה רבה ויגיעה גדולה לפדות אותה מהסט"א ומי יודע מתי עוד הפעם נוכל לפדותה ע"י התפילות ובקשות ולימוד התורה וקיום המצוות, ולכן עלינו לעמוד על המשמר שלא להחזיר אף שעל אחד, כי אח"כ יש חשש שהסט"א תתגבר הלאה והלאה, ויש סכנה גדולה לעם ישראל באריכות הגלות ח"ו. זה ביאור כוונת הדברים והוא בנוי על יסודות עמוקים ע"ד הנסתר והעוסקים בתורת הנסתר זה פשוט לפנייהם.

עבדיה בכמהר"ש הדאיא⁵

♦

ה' שבט תשכ"ט. מוסיף לשאול אחרי קבלת מכתבי הנ"ל, באומרו העובדה שמושל צבאי יושב בשטחים אלה לא מביא לפדות השכינה וכו'.

זאת אשיב בס"ד, אשר לדבריו הראשונים באומרו העובדה וכו' לא מביא וכו'. להסביר דבר זה יש לבוא באריכות, וכבר בהקדמת ספרי "ישכיל עבדי" ח"ד, שם כתבתי בארוכה בעניין הג' שבועות שנשבע הקב"ה בכתובות (קיא, א) שם הסברתי כי עתה אחר אלף הראשון מהגלות לא נאמר זה, ושם כתבתי כי עתה שהגיע עקבתא דמשיחא, כבר נכנעה הסט"א, הוא אדם דבליעל ומטו רגלין ברגלין כדברי הזוהר, היינו כי כל הגוף של אדם דבליעל כבר איננו ורק נשאר לו קצת קיום ברגליו, ובמשך הזמן כבר כלה ואיננו, אלא מפני שרואה כי

כבר כלתה אליו הרעה, והוא בבחי' גוסס אז הוא מתגבר ולוחם בטיפת הדם האחרונה ע"ד תוסף רוחם יגועון. כי כך דרך הגוסס שבטיפה האחרונה הוא לוחם עם מלאך המוות, וסוף דבר לא מצליח ועבר והנה איננו, אותו דבר באדם דבליעל בראות עצמו שהוא גווע עושה כל מיני מלחמה אולי ינצח, אבל סוף דבר לא יעלה בידו ויעבור והנה איננו, ובכן כל אלה הנלחמים כנגדנו, בפרט הרוסים שהם מצד הקליפה הקשה, כואב לו יותר מכולם, היות שאין לו אפי' ניצוץ אחד קדוש להחיות אותו, וכמו"כ האחרים גונדא דיליה מרגישים בעצמם כי הם כבר אבודים ועליהם להילחם עד טיפת דמם האחרונה, אך סוף דבר לא יצליחו, וזה שכל כך הם מתרברים וכו', זה שהקב"ה מחזק את לבם כמו בזמן יציאת מצרים שהיה מחזק את לב פרעה להפילו בשוחה עמוקה.

ובכן אין להתפלאות על מה שלא נפדית השכינה בשטחים המשוחררים, כי הגאולה לא תבוא בפעם אחת רק פיסקי פיסקי, עד שיגיע הקץ האמיתי ע"י המצוות ומע"ט, והחזרה אל מקור העליון ולא נכזב את החוש כי כמה מהכופרים חזרו להאמין בהשגחה ובאים יום יום לכותל המערבי ולובשים טלית ותפילין ומקבלים עול מלכותו ית', אמנם היות שעוד ישנם רבים לצערנו עוד שכורים בשכרות הנפש, עוד לא הגיעה השעה להשתחרר השכינה מכל וכל, רק במשך הזמן היא תצא מהגלות לגמרי, עתה השתחררה ירושלים ואחרי זמן מה ישתחררו מקומות אחרים עד הגיע הקץ והוא שימחה זכרו של עמלק שאז יהיה השם שלם והכסא שלם, כעת נשאר לו רק מעט חיים ובמשך הזמן ימחה לגמרי והיה כלא היה ומחשבתם הרעה לא תקום ולא תהיה.

והחרד ע"ד ה' ומאמין בדברי חז"ל, ודאי שהוא יאמין לדברנו, אך מי שהוא רחוק עדיין מהאמונה הוא סומך על כוחי ועוצם ידי, אבל אנחנו לא נזקקין לו, ואנו צריכים לומר מה שלמדנו רבותינו ובכל מקרה ומקרה עלינו להתאימו כפי דבריהם, ואנחנו מחכים לישועה הקרובה שיתקיימו דברי חז"ל במילואם, ויש להתאימם ע"פ המקרים, ואין לפקפק בהם ח"ו כולם דברי אלקים חיים ומלך עולם וה' יחיש גאולתנו בב"א.

עבדיה בכמהר"ש הדאיה

"לא כן עתה בזמן האחרון הקליפות הולכות ומתמעטות והגיעו לבחינת העקביים, בבחינת: "בעקבות משיחא חוצפא יסג"י" (סוטה מט). וכמובא בזוהר הקדוש (באדרא): "דמטו רגלין ברגלין", כי הבירורין נתחלקו למשך "שיתא אלפי שנים דהוי עלמא", ועתה בסוף הזמן נשאר דבר פעוט ולכן לרגלי ראותם כי כלתה אליהם הרעה והזמן הולך ומתקרב זמן כלייתם,

על דבר מאמר הכתוב (ישעיה נא, ו): "כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה", ואז מתגברים ביותר, על דבר מאמר הכתוב (תהלים קד, כט) "תוסף רוחם – יגועון". ולכן לרוב מיעוטם מתבטלים בקל, על ידי אויר ארץ ישראל הזך והקדוש ואמנם בחוץ לארץ שהוא אויר עכור, אויר ארץ העמים, שהוא טמא... לכן צריך רחמים גדולים להצליח בהתעוררות וצריך מלחמה גדולה נגד הקליפות להכניעם ולשברם..."
 וכן כתב ה'חסד לאברהם', לרבנו אברהם אזולאי זצ"ל מעיין ראשון נהר יז:
 בסוף גלותנו זה קרוב לזמן הקץ יתחזקו צרות לישראל תכלית החיזוק ויצר להם שישנאו בחייהם... מפני הצרות הגדולות שישובבום מכל צד ופנה ויתרבה הצער... ויהיו אז הנסים וגילוי השכינה אל ישראל בהפלא ופלא. ולכן מי ומי הזוכים לזה באותן הימים יראה הרבה צרות וכל זה לצרף ולזכך את ישראל כפי הראוי והוא העניין אשר הגיע את ביטול הקליפות מן העולם".⁶

4

"בהגיע הקץ"

הרב מאיר יהודה גץ

רב הכותל המערבי והמקומות הקדושים וראש ישיבת המקובלים 'בית אל'

מכתב ברכה עבור הספר 'ארץ ישראל ובעיותיה'

מאת: הרב שמואל צבי הרמן^{כד}

ירושלים ת"ז ט"ז באייר ה'תשמ"ה
 לכבוד ידיד ה' וידיד נפשי, הרב הדגול כמוה"ר רבי שמואל צבי הרמן שליט"א
 רב שלום ויקר ואחדשה"ט,
 הריני להודות לכת"ר על ההנאה הגדולה שהפקתי מעיון בחיבורו הטהור "ארץ ישראל ובעיותיה" ואשר בו הוא משתדל להאיר עינינו ממקורות רבותינו ז"ל מהגמרא הקדושה ולתת תשובה לכל העניינים המתעוררים מישובה מחדש של ארץ קודשנו, ארץ אשר עיני ה' בה תמיד.

כד. הערת המלקט (ש.ה): לדעת הרב הרמן, יש להודות לקב"ה ביום ה' באייר וביום כ"ח בו באמירת הלל ושבח לקב"ה על נסיו הגדולים, הבאנו מדבריו לעיל בכרך ב, בקובץ הליקוטים מדברי רבנו ותלמידיהונו בחלק ב של שער ההודאה.

כבודו הוסיף נדבך חשוב מאד בהבנת הדברים הקורים לעינינו ואשר רבים ושלמים תוהים בהם: האם יד ה' בדבר או חלילה מעשה... הצליח.

אך כל הקרוב לעניינים הפנימיים של תורתנו הקדושה והוגה בספרים הקדושים רואה את הנהגת השמים בכל השטחים כולם ואפילו בדברים שלכאורה אינם עולים בקנה אחד עם הצווים האלקיים שבתורתנו הקדושה תורת חיים.

ואולי כאן המקום להסביר דברי רז"ל "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה" (תענית ל ע"ב). ולכאורה קשה, הלוא בבוא עת הגאולה המקווה כולם רואים בבנינה ומה לי אם האדם התאבל ואם לאו?

אלא כידוע, ישנם שני סדרי גאולה: "אחישנה" שכל הנהגתה כפליים לתושיה מנסי יציאת מצרים, בחינת "ועמך כולם צדיקים", והסדר השני הוא "בעתה" בהגיע הקץ אשר על גאולה זו נאמר "עני ורוכב על חמור", דהיינו ששלביה באים באטיות ובעניות הדעת והתגברות החומריות הגסה והבוטה. והנה מי שמתאבל על ירושלים באמת ובתמים זוכה ורואה את ניצוצות הזוהר, האור והקדושה אשר גנוזים בתוך כל החיצוניות הדוחה ולבו שש ושמח בראותו אצבע אלקים, באשר כל התהליך כולו הוא בבחינת הקליפה הקודמת לפני שבוא בקרוב בעהשי"ת.

ואשריו ואשרי חלקו שכת"ר נמנה על בעלי עין פקוחה זו, ויהי רצון ויפוצו מעיינותיו חוצה ויזכה עם כל בית ישראל יחדיו, לראות את גאולת ישראל השלמה בגשמיות וברוחניות ואת ההיכל עומד על תלו ומלך ביפיו תחזינה עינינו, ויתקיים בנו "שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה, שישו אתה משוש" בעגלא ובזמן קריב ממש.

כעתירת ידידו המוקירו ומכבדו

מאיר יאודה גץ

5

מאמר ירושלים

הרב מאיר יהודה גץ

רב הכותל המערבי והמקומות הקדושים וראש ישיבת המקובלים 'בית אל'

הרמב"ם זיע"א כתב בהלכות מלכים (פרק יב, הלכות ב) בעניין חזונות נביאינו: "וכל אלו הדברים וכיוצא בהם לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו". כך הדבר בנבואות זכריה הנביא ע"ה המתנבא (בפרק יד פסוק ב) "ויצא חצי העם בגולה, ויתר חצי העם לא ייכרת מן העיר".

והנה בנפול העיר העתיקה בחודש אייר תש"ח בידי אויב, מחצית האוכלוסייה נשארה במערב ירושלים והמחצית השניה יצאה לגולה שבויים בידי צר. ומשוררנו האלקי התנבא (תהלים קכב, ג): "ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו", שבחמלת ד' על עמו ישראל וברצותו לנחמו, חיבר כיום את ירושלים העתיקה והחרבה לירושלים הבנויה, והיו יחדיו לעיר אחת שלמה לנצח "והנצח זו ירושלים".

ועלינו להתבונן בשני המאורעות החשובים ביותר בחיינו הלאומיים ביובל השנים האחרון, חלו שניהם בחודש אייר, חודש זיו, הוא החודש שבו הוקם המקדש הראשון על ידי שלמה המלך ע"ה. והם במסגרת ימי הספירה, בין חג הפסח לחג השבועות. יציאת מצרים והקמת המדינה חלו שתיהן מיד לאחר תום שואה שקדמה להן. שואת מצרים היתה נוראית לא פחות מהשואה של זמננו ואולי אף גדולה יותר, ככתוב: "וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים", חמושים, דהיינו רק חמישית העם (ויש מפרשים אחד מחמישים שבעים) זכו לחירות, דהיינו ארבע חמישיות מישראל נספו. המרחק בזמן, לאחר כשלושת אלפים וחמש מאות שנה, מקטין בעינינו את גודל ההשמדה. רק לאחר ששילם עמנו את המחיר של "ועבדום וענו אותם" זכה ליציאה במורא גדול ובאותות ובמופתים.

כן בדורנו אנו. המחיר האיום ששולם בהכחדת שליש מעמנו בכל צורות של מיתות משונות הכשיר אותנו, שלוש שנים מתום השואה, לזכות בחלק מארץ ישראל בעזרת אלוקי הצבאות, וגם להכות בגויים שוק על ירך ולנקום, ולו במקצת, את דם עמנו השפוך. וכך נתקיימה הנבואה שבסוף שירת "האזינו" שבה נרמזו כל מוראות השואה: "ונקם ישיב לצריו וכיפר אדמתו עמו", שכפרת העם באה ביחד עם כפרת אדמתו. ועל זאת כתב הרמב"ן זלה"ה: "והנה אין בשירה הזאת תנאי בתשובה ועבודה, רק היא שטר עדות שנעשה הרעות, ושהוא יתברך יעשה בנו בתוכחות חימה, אבל לא ישבית זכרנו וישוב ויתנחם ויפרע מן האויבים בחרבו הקשה והגדולה והחזקה, וכיפר על חטאתינו למען שמו בגאולה העתידה". והדבר התקיים בנו במלואו.

אך מחובתנו שלא להסתפק בשלטון ישראל על ארצו. כי עלינו לגלות איתערותא דלתתא. וכשם שספירת העומר מאותתת לנו שאין די בחירות ובשחרור, אלא לטפס יום אחרי יום בסולם הערגה והכיסופים לקבלת התורה מחמד עינינו, אותה חמדה גנוזה שעליונים ותחתונים עלזו וששו לקראתה. וזוהי התכלית, וזהו היעוד האמיתי. אלא שללא חירות משעבוד הגוף לא נוכל להשיג את חירות הנפש.

כך הוא בזמננו, אל לנו להסתפק במסגרת הארצית ובחירות המדינית המאפשרת לנו להתנהג כיהודים בשלמות, ללא מעוול וחומץ, אלא לשאוף בכל נימי נפשנו להגיע לא רק לירושלים של מטה כהיום הזה, אלא להתעלות לקראת ירושלים של מעלה, ולהמשיך את

השפע האלקי על ישראל ועל העולם כולו, ויקוים בנו מקרא שכתוב: "יברכך ד' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך, וראה בנים לבניך שלום על ישראל".⁷

"הרב גץ ידע לעמוד על אופייה של תקופתנו המופלאה. היה רגיל להסביר שנשמות מיוחדות מופיעות בעולם דווקא מאז מלחמת ששת הימים, כאמור בתלמוד ובזוהר ש"נשבע הקב"ה שלא ייכנס בירושלים של מעלה (=מאגר הנשמות העילאיות) עד שייכנסו ישראל בירושלים של מטה (=חיילי צה"ל במלחמת ששת הימים)". כשנשאל על ידי אחד המפקקים: היכן הן הנשמות האלה? ליל יום ירושלים היה, והיו רבבות חובשי כיפות סרוגות מציפים את רחבת הכותל המערבי. הצביע הרב גץ אל הרחבה ואמר: הנה הן, הנשמות האלה!"⁸

6

"לדבר בשבחי הקב"ה על הנסים ועל הנפלאות"

הרב מרדכי עטייה

ראש ישיבת המקובלים 'החיים והשלום', ירושלים

תחזית מדויקת על תוצאות מלחמת ששת הימים

במכתב מדהים שנדפס לראשונה מכת"ק בספר 'עטרת מרדכי', מובאת תחזיתו המדויקת של הרב עטייה על אודות מלחמת ששת הימים וכה דבריו: "...ביום שבת קודש דרשתי על המצב הנמצא בארץ ישראל, ואמרתי לקהל כי עכשיו הגיע זמן של הערבים שונאינו ליפול נפילה שאין אחריה תקומה. ובפרט השנה שיש לנו צבא [חיילים] שנולדו אחרי קום המדינה, זה דבר שיש לו ערך גדול, ואני מאמין שהצבא שלנו יפיל את כל צבא הערבים, וכל הערבים יהיו בפניהם "כקש לפני רוח ומלאך ה' דוחה". ויקויים בערבים "חרבם תבוא בלבם וקשתותם תשברנה", בעגלא ובזמן קריב אמן.

אני, זאת היא חובתי בכל מקום שאני נמצא, מעודד את הקהל הן רבים הן יחידים. ואני מתפלל לה' שיחזרו כל חיילי ישראל לבתיהם לחיים טובים ולשלום, ולא יפקד מהם איש. ובקרוב ירחיב ה' את גבולנו עד הנהר הגדול נהר פרת. ועיר העתיקה תהיה ביד ישראל. אמן.⁹

מכתב שכתב הרב מרדכי עטייה ביום שחרור ירושלים - כ"ח אייר ה'תשכ"ז

לכבוד חתני היקר האדון שמעון ברמץ הי"ו, ונוות ביתו בתי היקרה תמ"א, והנכדים מרדכי הי"ו ואברהם, תרצה וגדעון, ה' עליהם יחיו אמן. שלום רב וכל טוב סלה אמן. ברוך ה' אשר

לא עזב חסדו ואמתו מעם עמו ונחלתו, וברוך ה' שיצאנו בעטרת הניצחון. ונתקיים בכל הערבים שונאינו, מקרא שכתוב במיכה (ז טז) "יראו גוים ויבושו מכל גבורתם ישימו יד לפה".

ידידי שמעון, מצוה וחובה קדושה [מוטלת] עליך שבכל יום שבת קודש תשתדל שלא לאבד את השבת בדברים של מה בכך. כי אם לשבת עם הילדים וללמוד בתורתנו הקדושה ולדבר בשבחי הקב"ה על הנסים ועל הנפלאות שעושה עמנו תמיד. ובפרט על הנסים בימינו אלה שזכינו וראינו אותם. עדין יש לפנינו מלחמה גדולה וחזקה והיא מלחמת גוג ומגוג, והיא תהיה מלחמת העולם האחרונה שעליה אמר צפניה (פרק ג) "לכן חכו לי נאום ה' כי משפטי לאסוף גויים..". וכל זה כתבתי בספרי מקור חיים – ובספרי מחסה ועוז. ובמלחמה האחרונה, ההצלה היא דווקא בזכות התורה. לכן אשריך טוב לך אם תשמע לעצתי ולקבוע כל יום השבת לתורה ויראת שמים והנהגות טובות. אנחנו פה כל יום עשינו תהלים וסליחות, וגם מחרימים ומנדים את כל מלכי ערב שונאינו ומבקשי רעתנו, יקויים בהם "יהיו כמוץ לפני רוח ומלאך ה' דוחה, יהי דרכם חושך וחלקלקות"¹⁰...

מכתב נוסף בעניין זה מיום י"א סיון תשכ"ז

חתני היקר. ביום שבת קודש דרשתי לקהל על הנסים ועל הנפלאות שעשה ה' עמנו והצילנו מכף עריצים עושי רשעה. ונתן לנו נחלתו ארץ ישראל ובפרט עיר העתיקה וכותל המערבי ברוך ה'. ועוד דרשתי להם כי לפי תורתנו הקדושה ולפי דברי הנביאים, עדיין יש לנו מלחמה גדולה וחזקה פי מאה מהמלחמה הזאת שעברה. עיין פרשת בהעלותך "וכי תבואו מלחמה", עיין בעל הטורים. ועוד עיין שם "וישארו שני אנשים", עיין בתרגום יונתן בן עוזיאל ותרגום ירושלמי. וביונתן בן עוזיאל כותב שאחרי המלחמה הזאת הממששת ובאה, כל הנביאים פה אחד דברו שמרוב הרוגים של הגויים יהיה ים של דם – בעמק יהושפט (יואל פרק ד). ולפי דעתי מלכות הרשעה רוסיה, תעזור לערבים במלחמה הבאה, וגם הרוסים יפלו על הר הזיתים.

לכן מחובתנו להשתדל הרבה בלימוד התורה ושמירת המצוות, וכל שכן ביום שבת קודש לא לאבד את היום הקדוש בדברים בטלים... צריכים ביום שבת קודש ללמוד וללמד ולדעת את חוקי הא-לוהים ואת תורותיו, כי לזה נתן לנו את השבת. כאומרם ז"ל, לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא כדי לעסוק בהם בתורה. ולא אתה לבדך, כי אם להשפיע על כל חבריך וידידיך לחזור בתשובה שלמה ולקבוע עיתים לתורה, הן בכל יום ובפרט ביום שב"ק. המלחמה הממששת ובאה היא כדי לנחול אל גבולותינו ככתוב "מהמדבר והלבנון הזה עד הנהר הגדול נהר פרת". כי הלא תראה, מזה עשרים שנה על ידי המלחמה לקחנו חלק קטן מהארץ, ועכשיו על ידי המלחמה לקחנו כפליים ממה שהיה בידינו, וגם על ידי המלחמה

השלישית נרחיב גבולנו עד הנהר הגדול נהר פרת. ויקוים בנו מקרא שכתוב: "ונתנך ה' א־להיך עליון על כל גויי הארץ".

מובן שלא נקל המלחמה הזאת, ואפילו שתהיה משך יומיים או שלוש לכל המרבה. אכן היומיים האלה קשים, כאילו שנים רבות, ולכן עלינו להתחזק בתורה ויראה, ואזי לא נפחד מכל. ואפילו שיבואו עלינו מיליונים רבים, יקוים בנו מקרא שכתוב "כל כלי יוצר עליך לא יצלה, וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי".

מחובת השעה הזאת לעורר את הקהל ובפרט הנשים, על טהרת המשפחה ועל שמירת שב"ק, ועיקר שמירת שב"ק היא שלא לאבד הזמן בדברים בטלים, אני מקוה שתקיים מאמר החכם "תן לחכם ויחכם עוד", ותשתדל להשיב רבים מעון. כי בזה תלוי כל תשועתנו ופדות נפשנו, בעגלא ובזמן קריב אמנ.¹¹

אמר המלקט (ש.ה):

הואיל והוזכר כאן עניין מלחמת גוג ומגוג, נביא מדברי תחזיתו המופלאה של חכם הרזים, הגה"צ רבי יעקב משה חרל"פ ביום העצמאות תש"ט בבית הכנסת הגר"א (על פי סיכום דבריו שכתב ר' בנימין ריבלין ז"ל, מתלמידי הרב חרל"פ, נתפרסם ע"י גדעון חרל"פ, שהודה לד"ר חגי בן-ארצי ולקרן להנצחת הרב חרל"פ – בית-אל, בעניין זה)

"אנו רואים כעת בגאולתן של ישראל, בתחילה עליית תלמידי הבעש"ט והגר"א מוילנא שיסדו את הישובים בערי הקודש, ומאז אנו עדים שהישוב הולך ומתרבה, וזאת היא איילת השחר הבוקעת ומתנצנצת מעל ראשי ההרים, הישובים מתרחבים וערי ישראל מתרבים. מה הכוונה "הושענא שלוש שעות" הנאמר בהושענא רבה? לפי הקבלה מלחמת גוג ומגוג תהיה בשלושה שלבים, והם שלוש מלחמות שכל האומות ילחמו זו בזו, ואחרי כל מלחמה ינצנץ אורו של משיח. ראינו מלחמת העולם הראשונה ואחריה נצנוץ בדמות הצהרת בלפור, ואז התעוררו רבים ועלו לארץ ונתרבו הישובים. אחר כך פרצה מלחמת העולם השנייה, ובה עת צרה לעמנו שלא היתה מעולם, ואחריה שוב נצנץ אורה של איילת השחר ובמידה רבה יותר ואומות העולם הכירו בזכות עם ישראל, ושערי הארץ נפתחו בפני העם לבוא לרשת את ארצו.

אך שרו של ישמעאל אינו משלים עם זה ונלחם עמם ארבע מלחמות כנגד ארבע לשונות גאולה: האחת, 'והוצאתי', היא מלחמת השחרור שיצאנו משעבוד מלכויות. השניה 'והצלתי', שתבוא אחריה הצלה מיד הנוגשים הישמעאלים. השלישית 'וגאלתי' זו גאולת הארץ, ואז עם ישראל יכבוש את ארצו מיד הישמעאלים. הרביעית 'ולקחתי', ואין לקיחה אלא תשובה

שנאמר "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'". וגבול צפון לא יהיה שקט עד שתהיה מלחמת עולם שלישית בשביל ישראל ובגללו ואז יתגלה מלך המשיח. ועתה המון ישראל שמחים על כל נצנוץ אע"פ שהגאולה לא שלמה. ובכן בית ישראל ברכו את ה', ועמם בית אהרן, שבזמננו הם תלמידי החכמים המורים תורה לעם וצריכים להשפיע עליהם, בבחינת "כי שפתי כהן ישמעו דעת ותורה יבקשו מפיהו", לכן הם יורדים לעם ושמחים עמהם. אבל יראי ה' כל זמן שהם לא רואים את השכינה שבה, אינם באים לשמוח עם המוני העם. ומתי ישמחו יראי ה'? כשיהיה ברוך ה' מציון ונגלה כבוד ה' בציון. עכד"ק ודפח"ח. ניתן לראות כמעט במפורש כיצד חזה את כל מלחמות ישראל – מלחמת השחרור – והוצאתי, מלחמת קדש – והצלתי, מלחמת ששת הימים – גאולת הארץ, ולקחתי – מלחמת יוה"כ שהביאה התעוררות גדולה לתשובה. חוסר השקט בגבול הצפון – עם שתי המלחמות לאורך שנים רבות.

וב"ה, החל משנת ה'תש"ן, היא שעת חצות היום של האלף השישי, חזינו בנפילתה של מלכות הרשעה היא רוסיה הקומוניסטית, ובקיבוץ הגלויות הנרחב בביאת האובדים בארץ אשור (רוסיה) ונדחים בארץ מצרים (יהודי אתיופיה). ומאז ועד היום, הורו צדיקי הדור ובהם הרבי מליובאוויטש, הרב יצחק כדורי, הרב מרדכי אליהו ועוד, שכלל ישראל ראוי לגאולה כפי שהוא. ובעמדנו כעת, בזמן מנחה גדולה סמוך מאוד לזמן קבלת תוספת שבת של האלף השביעי, רצוננו לראות את מלכנו, השתא בעגלא ובזמן קריב.

7

"אתחלתא דגאולה" ובניין ירושלים בתורתם של תלמידי הגר"א^{כה}

הרב משה נחמני

מכון אור האורות

שיבת ציון וישוב הארץ הייתה משאת נפשם של רבים מתלמידי הגר"א, ביניהם הגר"ח מוולוז'ין, ר' ישראל משקלוב, ועוד. אך את עיקר ביסוס הישוב האשכנזי בעיה"ק ירושלים, יש לזקוף לזכותו של רבי מנחם מנדל משקלוב זיע"א, שהיה מגדולי תלמידיו של הגר"א, ומקובל עצום. רמ"מ עשה ופעל רבות לטובת הרחבת הישוב היהודי בירושלים, וישוב הארץ בכלל, מתוך תורת הגאולה שקיבל מהגר"א [עייין בספר 'השיבה לירושלים' באורך]. למרות

כה. להרחבה נוספת ראה: "לחיים בירושלים" (תשס"ה), הרב ברוך תאנה והרב נחמיה לביא הי"ד (עורכים), עמ' 55-65. הרב נחמיה לביא הי"ד, ר"מ בישיבת עטרת ירושלים ומבוני ירושלים, נעקד"ה, כ"א בתשרי תשע"ו, וכל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה'.

הקשיים הפוליטיים ועומס החובות שאיים להכריע את יכולת קיומם של המתיישבים, הגדיר רמ"מ משקלוב את התקופה החדשה של התיישבותם בירושלים כ'אתחלתא דגאולה'. באיגרת התעוררות ששלח לפולין בשנת תקע"ט בערך, הוא שוטח את השקפתו הגאולית, ובתוך כך הוא מתאר את חשיבות בניין 'חורבת רבי יהודה החסיד' בירושלים לעניין הגאולה:

"הננו מודיעים ומשמיעים לכם כי הודות לחסדי האל יתברך, המרחיב גבול ירושלים תובב"א, ייסדנו בה בית מדרש, והאל הבוחר בירושלים עזרנו להשיג פירמאן (אישור) מהמלך, להחזיר העטרה ליושנה, דהיינו לבנות מחדש את בית הכנסת שאחינו העולים מאשכנז בנו אותו לפני, ופראי אדם חיללוהו והיה לשממה [...] והיו לנו הוצאות מרובות [...] ונאלצנו לתת סכומים גדולים לילידי הארץ כדי שנוכל לבנות ולהיבנות בה [...] לתרום ליופייה של ירושלים על ידי גאולתה מחורבנה והקמתה מהריסותיה [...] חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלוקינו [...] ובשכר זה תזכו להרים תרומתכם גם לבניית "הבית הגדול" בית מקדשנו, שנראה אותו בנוי על תלו עם בוא משיח צדקנו".

בהמשך המכתב מוסיף רמ"מ: "אחים יקרים, עזרו לנו לשקם, לבנות, ליפות ולשכלל את בית אלוקינו, כדי לפאר לגדל ולשבח את אלוקי ישראל הבונה את חורבות ירושלים [...] כי אלוקים יבנה את ירושלים, ואף אם לא יהיה זה בימינו. שאלו את שלום ירושלים אתם אוהבי ציון ושמחו בבנין בית כנסת זה [...] כי ה' נתן לנו ישיבה של קבע בעיר הקדושה לבנות לו לשמו 'מקדש מעט'. ואחרי שמקדש מעט זה יהיה בנוי על תלו, יבנה ה' את בית מקדשו וישיב את העבודה לדביר ביתו".

במכתב שכתבו מנהיגי הכולל הפרושי בירושלים (בשנת תק"ף) – רמ"מ משקלוב, ר' שלמה זלמן שפירא ור' יצחק מקובנה אל קהילת אמשטרדם, הם מבטאים את אותו קו מחשבה, וקובעים באופן חד-משמעי כי פעילותם בירושלים היא 'אתחלתא דגאולה': "ובנדון החורבה בפרט אשר היינו מוכרחים להכניס גופנו ומאודנו לפדותה מיד זרים, כי ב"ה כך עלתה בימינו אתחלתא דגאולה".

את הגדרת התקופה כ'אתחלתא דגאולה' אנו מוצאים שוב במכתב משנת תקצ"ו, כאשר זכו הפרושים לקבל ממוחמד עלי שליט מצרים את הפירמאן המיוחל לבנין החורבה. בהצלחתם זו ראו אות וסימן להיענות שמימית: "ראינו כי בחר ה' עוד בציון, כי מי שמע כזאת או מי ראה כאלה [...] ליהודים הייתה אורה ושמחה [...] כי לולא ה' חפץ בנו לא הראנו את כל אלה, להביאנו אל המנוחה ואל הנחלה סימנא מילתא היא אתחלתא דגאולה [...] כי עת לחננה לרצות אבניה ואת עפרה יחוננו, ובהתערוותא דלתתא תליא מלתא לעורר התעוררותא דלעילא לבנות הנהרסות [...] בנה ה' ציון נחם חורבותיה".

במכתב משותף שחתומים עליו מנהיגי הספרדים והפרושים בירושלים, הם כותבים: "בתת להם אחיזת יד באדמת הקודש אדמת ישראל לחרוש ולזרוע ולקצור ברינה... וכולנו כאחד מקבלים עלינו את הדבר הזה... מצפים ומייחלים לישועת ד'... לאמר מתי יתחיל אתחלתא דגאולה הלזה..." (מכתבים אלו מופיעים בספר 'השיבה לירושלים' עמ' 26, 28, 209, 326).

כמובן, גם מרן הראי"ה ראה תקופה זו כ'אתחלתא דגאולה', וזה לשון קודשו: "התחלת הבנין של ישובנו זה הייתה אתחלתא דגאולה ומצוה עלינו לספר בנפלאות ד' ובשבח שלוחיו שמסרו נפשם מתחילת היסוד מתוך עוני וכל אלה הממשיכים את בנין הארץ במסירות נפש" (מתוך הספר 'רבי יוסף ריבלין ז"ל' ח"ב עמ' 18). באחת מאיגרותיו לידידו הרידב"ז, כותב הראי"ה כך: "אתחלתא דגאולה ודאי הולכת ומופיעה לפנינו, אמנם לא מהיום התחילה הופעה זו, רק מאז התחיל קץ המגולה להיגלות מעת אשר הרי ישראל החלו לעשות ענפים ולשאת פרי לעם ישראל אשר קרבו לבוא, התחילה אתחלתא זו, ועיני כל חודר ברוח דעת היו תמיד נשואות כי יד ד' הנוהגת כל מסיבות דורים תפליא פלאותיה להביא את ההתחלה הזאת למעלה יותר רוממה, והפלא הזה קם ויתא בימינו לעינינו, לא על ידי מעשה אדם ותחבולותיו, כי אם על ידי מפלאות תמים דעים. ודאי קול דודי דופק" (אגרות הראי"ה, אגרת תתעא).

רמזי גאולה מופלאים

אחד העניינים המופלאים אצל ר' יושעה ריבלין מנהל 'הועד הכללי', היה גאונותו הקדושה למצוא כיצד רמוז כל דבר ועניין בפסוקי התורה, וללמוד מכך הוראות ועצות למעשה. וכך היה אומר ר' יושעה: "הן הגר"א ידע על כל איש ישראל איפה שמו וייעודו מרומז בתורה [עיי' בספר 'אמונה והשגחה' עמ' מג]. גם אב זקני הגאון ר' הלל משקלוב שארו ותלמידו של הגר"א ידע זאת, גם בניו של ר' הלל ובני בניו ידעו זאת, וגם אני יודע את דרכי הסוד הזה". ומתוך כך היה אומר לאנשים רבים בירושלים רמזי גימטריאות ע"פ שמותיהם, בפסוקי התנ"ך בהם מדובר על בנין ירושלים וקיבוץ גלויות וכו'. כך גם אמר לגרי"ח זוננפלד, שהיה מגדולי הרבנים בירושלים, רמזים מיוחדים בנוגע לשליחותו בישוב הארץ.

בקרב רוב הקהל בארץ, שררה אמונה כבירה ברמזיו של ר' יושעה, ובין גדולי המקובלים היה מוסכם ומקובל שרוח הקודש של הגר"א ותלמידיו מדברת מתוך גרונו. כל רמזיו היו כאורים ותומים בעיני כול, ומרחבי הארץ נהרו אליו לבקש עצה ותושייה בעניינים רוחניים, ובמיוחד בענייני ישוב הארץ. על פיו נקבעו השמות של כל חברה או מוסד שנוצרו בתקופתו, בעיקר המפעלים, החברות והשכונות שנוסדו על ידו. הוא ידע לכלול בתוך שם כל חברה רמז השייך ליעודו של הגר"א, כדי להשרות בה את ברכתו, 'ברכת אליהו'. ומעשה שהיה, כאשר ר' מאיר אויערבאך (רבה של ירושלים), יסד חברה גמ"ח והשקיע בה סכום חשוב מכספו, ור'

יושעה יצא אז לחו"ל בענייני הישוב, עיכב ר' מאיר את קביעת שם החברה עד שובו. כך גם לכל מאורע שקרה אז בישוב, ובייחוד בעתות צרה, מצא ר' יושעה רמזי עידוד וישועה. בעת שהקים ר' יושעה את שכונת 'מאה שערים', הציע ר' מאיר אויערבאך לר' יושעה שיקרא שכונה על שמו, שכן היה אז ר' יושעה עדיין ערירי. בתו היחידה שנולדה מאשתו הראשונה – נפטרה מתוך שנבעתה בשעת התנפלות על נחלת שבעה. ואולם ר' יושעה ענה לו שאין צורך בכך, שכן שמו מרומז ב'מאה שערים', בגימטרייה 'יוסף בן אברהם בנימין ויוכבד', וכן 'בירושלים הבנויה', ועוד רמזים.

הנקודה המרכזית של ר' יושעה למסירותו וסערת רוחו בכל דרכיו ומעשיו, כפי שרואים בבירור בכתביו, בשיריו ובתולדות מעשיו, הייתה 'מצוות ההרחבה'; הרחבת בניין הישוב ע"פ צו הנבואה "הרחיבי מקום אהלך" המופיעה בספר ישעיהו פרק נד, הפרק בו ראה הגר"א רמזים נפלאים לייעודו בקיבוץ גלויות. כמעט כל יושבי ירושלים בימים ההם היו חדורים ואחוזים במצוה זו, והיו נוהגים לשיר בהתלהבות מרובה שירים ידועים בקשר למצוות ההרחבה. בין היתר היו שרים את השיר הבא (באידיש): "זינגט חבריא ברידער אללע, מצוות הרחבה און קץ המגולה, ברכת רבנו הגאון ר' אליהו, בריינגען גיך דיא גאנצע גאולה" ('מגילת יוסף' ח"ב עמ' 31).

"מי האיש אשר לא יכיר כי אצבע גאולה היא?"

במכתב שכתב ר' יושעה ריבלין לדוד אשתו, ר' חיים שווארץ, הוא כותב כך: "מן הבשורות הטובות אשר אליהן כל ישראל ישברון לשמוע מהרמת קרן ירושלים וצמיחת קרן לגאולתנו, וזאת נוכל לבשר כי יצא דבר מלכות לבנות מסילת ברזל מיפו לירושלם ומירושלם לדמשק [...] ורבים כעת המודדים העוברים בצד הדרכים לבור דרך יותר ישרה, והמלאכה קרובה להתחלתה. מי האיש אשר לא יכיר כי אצבע גאולה היא, בהתחיל יעוד חזונו להציץ ציץ, אשר נקווה כי עד מהרה יבוא דבר ה' מה נאוו על ההרים רגלי מבשר טוב משמיע ישועה" ('השיבה לירושלים' עמ' 480).

ברית אבות בסערת אליהו

עיקר תורתו של ר' יושעה נותרה לנו בפזמוניו הקדושים שחיבר, בהם צפונים אלפי רמזים מופלאים והסברות יקרות בעניין 'אתחלתא דגאולה' וישוב הארץ. בספר 'ברית אבות בסערת אליהו', שיצא לאור בשנים האחרונות, קובצו כל הפזמונים שהגיעו לידינו. בהקדמה לספר מובאים דבריהם של גדולי ישראל בשבחם של פזמוני קודש אלו, ביניהם דברי מרן הראי"ה קוק, שנאמרו בעת הספידו את ר' יושעה, באזכרה שנערכה לרגל עשרים וחמש שנה לפטירת ר' יושעה, בכ"ז אלול תרפ"א:

"קראתי ולמדתי לעת עתה מעט משיריו, חיצוניותם הוד והדר, גאונות ואמנות בלתי מצויה, ופנימיותם מעיין של רעיונות ורמזים נפלאים, מיוסדים על אדני פז, מעיין ישועה הם בדרכי הגאולה, בנין ירושלים ושיבת ציון, כתבם ברוח קדושה כבירה והוציאם לפועל בסיכון גופו ונפשו, תורה רבה ועמוקה הם שיריו הקדושים של ר' יוסף, וללמדם אנו צריכים כראוי" (מובא בספר 'ברית אבות בסערת אליהו', עמ' 12).

כדי לקיים את הוראת מרן הראי"ה, ללמוד את השירים הקדושים הללו, נסקור כעת בקצרה מספר נקודות מרכזיות החוזרות ונשנות בפרקי הפזמונים. חשוב ומעניין לראות את הדמיון בינם לבין תורתו של מרן הראי"ה, במיוחד בדורנו, בו קיים בלבול עצום והעלמה מכוונת בבתי מדרש מסוימים, ביחס לתהליך הגאולה.

לא יזינו אותנו מ'הקץ המגולה'!

"אבותי כי בטחו ועלו לציון, בסערת אליהו רבנו הגאון. מסרו נפשם לתקוות עם האל, לכונן בציון בנין ישראל", כותב ר' ישועה. ומסירותם המשיכה גם לבניהם, "מעשי אבות ירשו בנים, ירושת האמונה וירושת המעשה, עברה לבניהם ולבני בניהם, גדולי תורה גיבורי כח ומעשה, שליחי ד' באתחלתא דגאולה. ירושת אבותם באמונה כבירה, אמונה ובטחון בו בונה ירושלים, אמונה עילאית מעל שכל האדם. באמונה הם עושים, ויאמינו בכל רעיון טוב ברוחם, כי שליחות שמים היא ברעיונם. ולא עמד שום דבר בפני רצונם". וכל זאת מתוך "תורת ישוב הק', מיסוד רבנו אליה, (שהיא) ארוכה מארץ מידה ורחבה מרחביה". השפעת הגר"א על ישוב הארץ, ממשיכה גם אחרי פטירתו: "יעודנו יעודו של אליהו רבנו, נהורא דמשיח בן יוסף ההולך לפנינו".

בעניין 'הקץ המגולה', כותב ר' ישועה דברים ברורים, בעקבות דברי חז"ל המפורשים (בסנהדרין צח, ב), וזה לשונו: "עין בעין רואים אנו במעשים, במחזה שדי, זיו אותות היעודים. ורמזי קודש על מועדים ומיועדים, כי גאולתנו קרבה ועקביה חשים, דרכה אף כי אינה סוגה בשושנים, ועיני מי נטוחו מראות הפלאים. יראו נכוחה כל חוזי מישרין, את 'קץ המגולה' אשר בסנהדרין. וברש"י שם הרי הדברים נהירין, ברורין שאינם ניתנים לשיעורין [...] סוד קץ המגולה לפי רבנו אליה, עד אשר אדמת הקודש תשא פריה לעמי ישראל שתתן בעין יפה". ומוסיף: "כל נגע אדם או שטן המכשלה לא יזינונו כל שהוא בקץ המגולה".

המלחמה בעמלק - ביעור השממה

לגבי היחס בין תשובה לגאולה, מבהיר ר' ישועה: "רבים הדברים המקרבים הגאולה, אולם בבנין ציון תלוי עקרונה. 'שבי פשע ביעקב', היינו: מהפשע שלא שבו לציון עד הנה". "דרכי הגאולה בדרכי ציון הן, בד בבד עולות, זו בזו שלובה, ובא לציון גואל לביאור רש"י, הגואל

מתעכב כ"ז שציון חרבה". "רבות ביארתי ע"פ חז"ל בנגו"ן (בנגלה ובנסתר) וע"פ קורות דברי ימי ישראל, כי לא בשיבתה לבד תושע ציון, (כי) אם במעשים [...] לקרב את הקץ במעשים חובתנו, 'לא לדחוק' (את הקץ) פירושו לא להצר אותו [...] כל אבן בבנין כל בית אשר יבנה, במושב ישראל בפרזות ירושלים, שוויה רב וכוחה רב לקבץ נידחים, מאלפי דברי תוכחה אף לישרים".

את גודל המשמעות של כל בנין והתנחלות בארץ, מסביר ר' ישעיה כך: "מלחמתנו בעמלק דא ביעור השממה [...] כל חלקה שוממה באדמת הקדושה, פרצת פתח היא לשליטת הקליפה, ומעכבת את השכינה לחזור למקומה" (ועיין אגרות הראי"ה, אגרת תקנה; אוצרות הראי"ה ח"ב עמ' 125).

גאולה קמעא קמעא

כנגד דעות זרות לפיהם הגאולה תבוא ברגע אחד, וללא כל השתדלות מצדנו, מביא ר' ישעיה את דבריהם המפורשים של חז"ל, לפיהם הגאולה תהיה 'קמעא קמעא': "צעדיה צעדי עני רוכב על חמור, גזרה וחנינה וב'לא זכר' מדובר. ימשלו לעני על חמור, היינו: סבלנות, לאטי, ובהדרגה כמבואר [...] כך היא גאולתן של ישראל בתחילה קימאה קימאה [...] דרך הגאולה כך היא וכאומר: "ואני אתנהלה לאיטי" – בסודם. כך היא גאולתן של ישראל באיילת השחר (ברכות ירושלמי). הולך ואור עד נכון היום. יעודיה וכל אופני הגאולה באים: בנסיגנות, בהדרגה, ובאותות. רצה הקב"ה לזכך ולזכות עמו, לפיכך מקדים בגאולתם מסות". ע"פ הגר"א (עיין 'קול התור' פרק א^י), אחד היעדים החשובים בדרך הגאולה הוא

כו. הערת המלקט (ש.ה): בחרנו להביא כאן, הוספה חשובה בדבר מהימנותו של ספר 'קול התור', מאת נאמן קבלת הגר"א, הרב יצחק שלמה זילברמן זצ"ל מהעיר העתיקה ירושלים, וכה דבריו: "בדבר האוטנטיות של הספר 'קול התור' – כדי לחבר את ספר 'קול התור' צריך להיות מישוהו שיודע את כל הזוהר ישר והפוך ואת כל כתבי האר". הספר עומד על רמה כזו, שאחרי הגר"א לא קם אדם כזה. מי שאומר אחרת, מגלה חוסר אינטליגנציה בלשון המעטה... כל התכנית של ספר 'קול התור' נמצאת בתכנית שכתב ר' ישע' ריבלין בשנת תרט"ז, שאז כל בני תלמידי הגר"א עוד היו בחיים, וידעו בדיוק מה הוא אמר, ואילו היה כותב שקרים כאלו בשם הגר"א, בוודאי הייתה יוצאת הכחשה נמרצת. הוא היה צדיק תמים וחכם וכל מעלות השלמות היו באיש הזה, ומי שחושב שהרב ישע' ריבלין חשוד לשקר בשם הגר"א ולהכשיל את כל ישראל, מי שאומר את זה, מגלה על עצמו, או שהוא שקרן או שהוא רשע או שהוא טיפש או שלושתם יחד. בגר"א אין חצי משפט בלי משיח בן יוסף. חייבים ללמוד את ספר קול התור וכל הספרים הנלווים אליו, צריך לסגור את הגמרות וללמוד את זה... זו מגמה אלוקית שאין למעלה ממנה... כל מי שמקטר נגד זה, נעשה שותף לשמוע בן זכור... כל מי שעושה פה ערפל ואמר שספר 'קול התור' אינו בר-סמכא הוא ממש עמלק של הערב רב, זה הנזק הכי גדול. כשמביאים מורך בלבבות, מערער את רוח

הימצאותם של שישים ריבוא יהודים בארץ: "בזכות בנין קדשנו, קימעא קימעא בידנו, לס' ריבוא יגיענו, משאת נפש רבנו". כמו כן מדגיש ר' יושעה, כי עליית תלמידי הגר"א והתנחלותם בארץ, היו מלוות ב'מסירות נפש לכתחילה', מפני שהם לא נבעו מחשבון פרטי של מצוות או שכר עולם הבא, אלא חלק מתהליך היסטורי של גאולת עם ישראל. "אבותי כי בטחו ועלו לציון, ב'סערת אליהו' גאון ישראל, הכניסו לכתחילה עצמם בסכנה, לכוון ולבנות משכנות ישראל. זכותם תסייענו במעשי ידינו, לבנות את בית ישראל על נחלתנו. זהו רצון ד' ורוחו ממרומים, לא לנו עשות חשבונות רבים".

המתנגדים לשוב הארץ

יש לזכור כי כבר לפני כמאתיים שנה, היו אנשים שניסו להפריע לתהליך הגאולה, ביניהם גם ת"ח. [עיי' בגליונות 56-57 של 'שבת הראי"ה']. טענותיהם של המתנגדים השתנו במשך השנים, והתלבשו בתואנות שונות (ולעיתים אף מנוגדות), אך נקודה אחת אפיינה תמיד את אותם מתנגדים: התעלמות מכוונת מדעת רוב גדולי ישראל, עם תעמולה רחבה של ביזוי וחירוף נגד העוסקים בגאולה בעידודם של אותם גדולים. גדולי ישראל בדורות האחרונים, הביטו בחומרה רבה כנגד גישה מסוכנת זו, ולא נמנעו מלהתבטא כנגדה בביטויים חריפים ביותר. בתור אחד שסבל רבות מאותם מפריעים, מסביר ר' יושעה את חובת העיסוק בגאולה, ומנגד – את המפריעים המרחיקים אותה:

"בחלומי ובהקיצתי היא תשיחני, באותות פלאים מוכיחים משמים. הן כל זאת אצבע אלוקים היא, כדבר שחזיתי "ד' שוכן בציון", באור ליום 'חי מנחם' א"ב, "בעת לחננה" היא תרט"ו [...]. יאמרו אך דמיון וחלום הוא, ובשם בעל החלומות יקראוני, ואומרים במה נבנה מושב בתים ובלי חומה ובריח ולא ישמעוני. סולו המסילה, הקריאה היא לנו, השמיענו וצופה לנו אדון עולם. פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואפתח לכם כפתחו של אולם [...]. (ולאלה) אשר יצאו חוצץ נגד קריאתי בלי משוא פנים לעשרם וחכמתם: יורשי המרגלים השבים על קיאם. [...] ידעו חכמי התורה ארזי הלבנון, כי בדרך זו יחיש ד' הגאולה. שאלו זקני הדור ויאמרו לכם, יבושו המתחכמים אזובי הקיר. ריבוננו של עולם פקח עיניהם, (של) המתעללים בעם, רצונך להכיר. אבינו הרחמן ד' השוכן בציון, סתום פיות משטיני ארץ נחלתך. למה אתם רבני ישראל מחשים? ראשי עמנו להוראה והדרכה! [...] והאמנם גדלה חכמת המריעים מה'ווילנער גאון' ותלמידיו? [...] נוכח כל יעודי חוזינו, די ברור, כי כל המניאים במסווה סברותם, חפץ ד' בגאולת בניו מעכבים, מאריכים גלותם ומרבים צרותם.

העם. המרגלים סופם ידוע. אויבינו ינחלו מפלה גדולה ועם ישראל יושע תשועת עולמים בקרוב (שיחת חיזוק לתלמידים צעירים, ה' חשוון תשס"א, הקלטת הדברים נמצאת ברשותי).

תרבות ישראל בארצות נכר, הלא ככל אשר תרבה יברו אויביהם. תשועת בני ישראל בציון מקורה, אליה ישובו יעלו כל נדחיהם. יבושו ויסוגו אחר כל שונאי ציון, כל המתעלם ממנה בין אלה לחשבו. הוי על מניחי בנין עולם בקודש, ועוסקים בבנין שעה על אדמת נכר. ואף כמה מכותבי חידו"ת לעת כזאת. בזאת לא יקרבו הגאולה כל עיקר. ספק מצווה או שם רוצים לקנות, מוטב שיקדישו מזמנם לבנין ציון, פעולתם כל רגע תקרב את הגאולה. [...]. רבים הדברים המקרבים הגאולה, אולם בבנין ציון תלוי עקרונה. "שבי פשע ביעקב" היינו: מהפשע שלא שבו לציון עד הנה". ולמרות כל ההפרעות – "כל נגע אדם או שטן המכשלה לא יזיזנו כל שהוא בקץ המגולה!" [בעניין יחסו של הראי"ה לאותם מפריעים, עיין 'כרוזי ראי"ה' עמ' 19].

הוספה: שלושת הפקידות ע"פ הגר"א

בשכונת שערי חסד בירושלים גרו במשך שנים רבות רבי דוד בהר"ן זצ"ל, ורבי בצלאל גולדשטיין זצ"ל. שניהם נהגו ללמוד בצוותא, ותוך כדי לימודם גילה רבי דוד לר' בצלאל שהוא התעמק בדברי הגר"א בקשר לקץ הגאולה, ונדמה לו שהצליח לפענח סוד זה. ר' בצלאל הפציר בו מאוד שיגלהו סוד זה, או לפחות ירמוז לו שמץ ממנו. רבי דוד נעתר להפצרותו ואמר לו: לפני ביאת המשיח תהיינה שלוש פקידות ובהן יארעו מאורעות גדולים, ובאחד מהן, או בסופן, יבוא מלך המשיח, ואלו הן שלוש הפקידות: א. בשנת תש"ז – תש"ח. ב. בשנת תשי"ז – תשי"ח. ג. בשנת תשכ"ז – תשכ"ח. יש לציין שרבי דוד בהר"ן זצ"ל נפטר בשנת תש"ו, כשנתיים לפני מלחמת השחרור.

בשלוש התקופות האמורות אירעו כידוע האירועים האלה: בשנת תש"ז – תש"ח – מלחמת הימים ושחרור ירושלים (מפי ר' אברהם אייזען איש ירושלים, בשם הרב יעקב גליס והרב יהושע לוי, ולדבריהם היו הדברים ידועים ומפורסמים בין תושבי שכונת שערי חסד עוד לפני הכרזת המלחמה בתש"ח. מובא בספר 'התקופה הגדולה עמ' תקנח). (בעקבות סיפור זה יש להבהיר, כי למרות שהגר"א אסר לגלות הקץ, היו מגדולי ישראל שאמרו שכיום גם לפי הגר"א מותר לגלותו, וסמכו על כך למעשה).¹²

8

התגלות משיח בן יוסף
לקט משיעורי הרב יוסף לייב זוסמן
תלמידו המובהק של הרב יעקב משה חרל"פ

גאולה ותשובה¹³

כתב הגרי"מ חרל"פ זצ"ל בליל שביעי של פסח: "האהבה העליונה של הקב"ה לישראל עם קדשו היא אהבה עצמית, פנימית ושורשית ואינה תלויה בשום טעם ותנאי... אהבה נפלאה זו התגלתה בכל מלוא תקפה וזהרה בשעת קריעת ים סוף ולכן אף על פי שקטרג המקטרג "הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז" בכ"ז לא הועיל קטרוגו כלום.

הוא הדבר אשר אמר ה' למשה: מה תצעק אלי... ולכאורה יפלא הרי הקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים ואיך יתכן שלא ירצה שישראל יתפללו לפניו. אבל בשעת התגלות האהבה העליונה שאינה תלויה בשום תנאי ובשום טעם אז אין צורך בתפילה. ובזוה"ק (ח"ב מח.) לאו עידנא דצלותא השתא... אלא בעתיקא תליא מילתא" – גילה כי עכשיו אין שום מקום לתפילה ולצעקה אלא בעתיקא, הוא סוד הרצון העליון, כביכול, שלמעלה מכל שכל וטעם, תליא מילתא. וכשם שבגאולה הראשונה, גאולת מצרים, התגלתה אהבת ה' לישראל בלי שום טעם ובלי שום תנאי, כן גם תהיה הגאולה האחרונה, ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה" (נדפס בהגדת 'מי מרום' מאמר שירת הים)¹⁴.

כז. מתוך קונטרס 'גאלנו מהרה למען שמך', בענייני יציאת מצרים והגאולה העתידה, ד' טבת תשע"א, י"א שנה לפטירת רבנו זצוק"ל. ללא ציון שם הוצאה. הרב גרשון באס.

כח. וכע"ז כתב ה"לשם": וכן קריעת ים סוף היתה נס נפלא ללא תלות במעשי ישראל. כנאמר בזוה"ק בשלח נב ב. ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא כו' ע"ש וכן בספד"צ ספ"ד ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי כו' במזל תלי כו' ע"ש. והיה כ"ז שלא באתערותא דלתתא כלל כי לא היו אז ישראל כדאי לזה וכמ"ש ואת עירום ועריה הללו עובדי עבו"ז והללו כו' וכמ"ש בזוה"ק פרשת תרומה קע ע"ב. אלא שהיה כ"ז רק מסוד ברית אבות וכמ"ש ואזכור את בריתי וכמו שאמרנו לעיל בכ"מ. והנה בהגילוי הזה שהוא הגילוי אור דעתיקא קדישא אשר מסוד ברית אבות. הנה הוא טוב ומטיב לרעים ולטובים (ומ"ש ולטובים ר"ל הגם כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא אבל הגילוי הזה הוא מאוצר גדול של מתנת חנם) [העיקר הוא ע"פ מאמר ז"ל קידושין לט, ב כל מי שזכויותיו מרובין וכו' דומה וכו']. והוא סובל ומעלים עין מסוררים. אמנם הנה פשוט כי הגילוי הזה אי אפשר לעמוד בקביעות עד עת התיקון העתיד. וזה היה באמת עומק הענין מה שסירב מרע"ה כ"כ הרבה בשליחותו של הקב"ה. והוא משום שראו שאין ישראל כדאי לזה ובאשר שידע כי הקב"ה מאריך רוחיה וגבה דיליה לכן לא היה רוצה להיות בזה שליח כלל לראות ברעתם ח"ו.

וכשם שבנ"י היו צריכים אז להתחזק באמונתם ובבטחונם, כן מצוה עלינו בדורנו להאמין שראויים אנו לגאולה כפי שלימדנו רבנו הגרי"מ חרל"פ זצ"ל:

"הגאולה העתידה, לגודל תקפה וגבורתה ונפלאות קדושתה, אין בכח שום המון מעשים טובים לחייב את הופעתה, והיא כולה מתנת אלוקים, ולזאת הגאולה העתידה היא "כולו זכאי" או "כולו חייב" שבהיות הדור כולו חייב ניכר שאין הגאולה לפי ערך המעשים הטובים ומתגלה חסדו יתברך לישראל עמו" (ממעייני הישועה, עמ' צג).

וכן מפורש ב"לשם": "לעת"ל יתגלה אור הזה שלא בזכות ומע"ט כלל וכמ"ש חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו, לא בתשובה ומעשים טובים, ויהיה אז הגילוי הזה בקביעות תמיד. כי לעת"ל יתבטל היצה"ר מכל וכל. ויהיו אז כולם צדיקים גמורים וכמו כל צבאות העליונים משרתיו עושי רצונו. ולכן יתקיים אז הגילוי אור דא"א בקביעות תמיד.

כל היעודים האחרונים דימות המשיח וחיי העוה"ב, הנה הם תלויים באמת רק בברית ולא בזכות, והוא ברית אבות וישראל. והברית לא תופר לעולם. וכן אומר רבנו תם (בתוספות שבת נה, א ד"ה ושמואל) דזכות אבות תמה אבל ברית אבות לא תמה.

וזהו שאמרו בסנהדרין צח, א אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב. ועיין בהגר"א בתיקו"ז שאמר ודאי באופן השני, דימות המשיח אינו תלוי בזכות ומעשים כלל. וכן שם בסנהדרין צז סוף ע"ב בפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע ולבסוף שתק ר"א וכמו שמבואר שם והרי הודה ר"א ג"כ לר"י שהגאולה העתידה אינה תלויה בתשובה ומעשים טובים כלל. וכן כתב הרמב"ן בפ' האזינו שהבטחת הגאולה העתידה אין בה תנאי בתשובה ועבודה, אלא שהיא מובטחת לבוא עכ"פ ע"ש.

ומה שנמצא בכמה אגדות שתלוי בתשובה, מבואר במדרש הנעלם פרשת נח שאמר ר' אליעזר בפירוש כי הגם שהכל תלוי בתשובה, אך אי יחזרון בתשובה אפי' חדא כנישתא בזכותם יתכנש כל גלותא ע"ש, ובאמת הרי ישנם כמה צדיקים בכל דור ודור... עכ"פ ל"ו צדיקי דמקבלי אפי' שכינה, והרי אינו חסר העולם מכמה צדיקים בכל דור אשר בזכותם יבוא הגאולה לכל ישראל כולם אפי' כשיהיו רובם חייב וכנז'. וכן מורה כמה פסוקים ביחזקאל לו-לז ומבואר שם כמעט בפירוש שהגאולה האחרונה אינו תלוי בתשובה ומעשים טובים כלל והיא בטוחה לבוא עכ"פ. וכשיגיע עת הקץ הנה יבוא עכ"פ בין אם יהיו זכאי או חייב. והרי לנו מכ"ז כי הגאולה העתידה אינו תלוי בזכות ומעשים כלל... ולא יעכב שום חטא ועון לא לימות המשיח ולא לתחיית המתים ולא לחיי עולם הבא. עכ"ל ה'לשם'.

ומעבר לכך שאין החטאים מעכבים את הגאולה גם אין החטאים שייכים לישראל בעצם, אלא ישראל כולם קדושים בעצם, כפי שלימדנו רבנו הגרי"מ חרל"פ זצ"ל:

גם זה בכלל הציפייה לישועה להכיר ולהאמין כי ראויים המה ישראל להיגאל בכל שעה ושעה שאף אם רבים הם הליקויים מצד החוץ טהורים ונקים הם מצד הפנים כדברי התיקו"ז

סוף על דרא דעקבתא דמשיחא טב מלגאו ולבושא דיליה ביש, שאם לא מכיר בזה אי אפשר לצפות לגאולה באותה שעה לכן יש להעמיק בקדושתם של ישראל ועומק זכותם שהם ראויים תמיד לגאולה ואם עברה השעה ולא נגאלו אין זה אלא מכבשי דרחמנא ואין לך רשות להרהר בזה (ממעייני הישועה עמ' יא).

ישראל הם טובים בעצם, כולך יפה רעיתי ומום אין בך, גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה. כל החטאים מהגויים. החטאים של ישראל כלכלוך הדבוק למרגלית מבחוץ, כשמסירים, נשאר זכה כמתחילה. ישעיה הנביא נענש על שאמר "בתוך עם טמא שפתיים". ושמעתי ממור"ר הגרי"מ חרל"פ שישעיה אמר טמא שפתיים בדווקא, רק מהשפה ולחוץ. אך בפנים הכול קדוש, אין צד של טומאה. כל החטא מהגויים, להם יש מדות רעות והם המשפיעים עלינו בהיותם פה.

בנפש החיים (א, ד) ביאר את הפסוק בתהלים (עד, ה) "יודע כמביא למעלה בסבך עץ קרדמות": יודע כמביא למעלה – הגויים לא פועלים למעלה אך מכיוון שהם גרמו לנו לפגום בחטאינו יחשב כאילו הם עצמם פגמו למעלה. צריך לדעת קדושת ישראל, ישראל זכאים לגאולה.

וכן שמעתי ממור"ר הגרי"מ ח כי עם ישראל היה נשאר בקדושתו תמיד, אם לא היו נאחזים אומות העולם בארץ ישראל. אבל הגויים יודעים שאם לא יפריעו לקדושה להתגלות, שוב אין להם מקום בעולם כלל, וע"כ הם מתאמצים למנוע מעם ישראל לעלות לארץ ישראל, ולמנוע את גילוי הקודש במקום הקודש, ובכוח אחיזתם בארץ, הם מעכבים את הקדושה מלהתגלות בשלמות.

הזוה"ק (וארא לב, א) מבאר, שהקב"ה נתן לישמעאל מקום בארץ ישראל רק בחורבנה, אבל בזמן שישראל באים לארץ ישראל, הולך כוחם של הישמעאלים ונגמר, וככל שמתרבים ישראל יותר בארץ, ובפרט כשמרבים תורה ומע"ט – בזה עצמו מגרשים את כוחם של אומות העולם. עד שיבוא הזמן והקב"ה יקיים את הפסוק: "לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה" (איוב לה, יג) וכמבואר בזוה"ק (ח"ב, יז; ח"ג, עב) על פסוק זה, "כהאי דאחיד בטלית לנערא טנופא מנה" ואז יקיים "והיתה ירושלים קודש וזרים לא יעברו בה עוד" (יואל ד, יז) שלא יהיה שום כוח לאומות העולם בארץ ישראל, ובפרט בירושלים. הכול יהיה רק קודש לה' בלבד. וכדברי הרד"ק שם והיתה ירושלים קודש, כמו הקדש שאסור לזרים: וזרים לא יעברו בה עוד – להרע להם כמו שעשו עד היום, גם אפשר שלא יכנסו זרים בירושלם כי תגדל קדושתה לעתיד, וכמו שהיכל אסור להכניס שם ואפילו ישראל כן תהיה כל העיר קדש שלא יכנסו בה זרים מאומות העולם.

מציאות הגויים בארץ מונעת חזרה בתשובה. כשלא יהיו גויים כאן, אז בני"י ישובו בתשובה. קודם יש שיבה לארץ ורק אח"כ חזרה בתשובה, כאמור בהפטרות פרה. בלי טומאות הגויים

– ממילא תשובה. קודם כל תבוא התשועה לא", ויחולו הקללות על הגויים, ורק אח"כ בני" יעשו תשובה. "ונתן ה' אלקיך את כל האלות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך", מה כתיב אחריו "ואתה תשוב ושמעת בקול ה'" (שמות רבה לח).

ובגילוי הקץ האחרון יתגלה שמו יתברך בשלמות ומלאה הארץ דעה את ה' ואז נזכה לשם מלא על עולם מלא. ויתברר כי אין עוד מלבדו ית'. כמו שכתוב "והי' ביום ההוא יהי' ד' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ד' אחד ושמו אחד". ד' היינו שם הוי' ושמו הוא שם אלקים שהוא נרתק לשם הוי'. ואז יוכלו להקריב קרבנות גם לשם אלקים כי אז בכל המציאות הגשמית יתגלה כבוד ה' בצורה ברורה בכל פרט ופרט. ויתגלה שבכל הכוחות המשתתפים בשם אלקים יש גילוי הויה בלבד. בכלי יתגלה רק האור, בכל הטבע יתגלה הנס וגם עולמות התחתונים (בי"ע) יתעלו לאצילות³⁷.

לעתיד לבא תתגלה מדרגה זו בשלמות כמו"ש "ביום ההוא יהי' ד' אחד ושמו אחד" ושמו של הקב"ה הם ישראל עם קדוש. ובזוה"ק פרשת ויקרא, אמרו על הכתוב "ד' אחד" אחד דא כנסת ישראל, כי גם ד' אחד אינו כי אם על ידי התחברותו עם ישראל עם קדוש. וממילא לעתיד לבא הכל יתכלל בד' אחד.

המעלה האמתית והשלמה של עם ישראל תתגלה לעתיד לבוא, ומרגע לרגע יתעלו אז בעליות אין קץ, וכל מה שיתגלה ברגע החולף יהי' כאין וכאפס לעומת הגילוי של הרגע הבא וכן הלאה והלאה, וכל הגילויים העליונים אשר בהם הקב"ה מתגלה אל ההויה, יתגלו במלואם בעם הקודש. "עתידין צדיקים שנקראים על שמו של הקב"ה" והצדיקים הם כלל

כט. וכדברי ה"לשם": לעתיד לבוא יהיה ה' אחד ושמו אחד כי יוכלו כל העולמות בי"ע באצילות ויהיה ה' אחד ושמו אחד. כי עולמות בי"ע אשר הם נבראו האור דשם אלהים והוא הל"ב אלהים דמע"ב יוכלו לגמרי באצילות אשר שם הגילוי אור דהשם הויה ב"ה ויתגלה אז היחוד דהוי"ה אלהים בגילוי גמור ובתכלית השלמות בב"א: ועיין גמרא פסחים ספ"ג כי עכשיו אחדותו ית"ש רק בהעלם אבל לעתיד יתגלה והוא היחוד דהויה אלהים שיוכלו העולמות בי"ע באצילות ויהיה כולא עלמין אחד כי היחוד דהויה אלהים הוא כללא דכל רזא דמהימנותא ומ"ש ה' אחד ושמו אחד, ר"ל שהזו"ן יהיו ג"כ בבחי' תרין ריעין דלא מתפרשין ויהיו הזו"ן כמו או"א ר"ל שיתעלו הזו"ן ג"כ עד למעלה ויוכלו כולם בא"א. [ויעויין בדברי רבנו הרצי"ה זצ"ל באור לנתיבתי עמ' קטו ה"ל: מהלך ההתמלכות לעוה"ב הוא והיה – התמלאות והתעצמות ע"י י"ה עד כדי צורת קבלת שפע של ו-ה. והתכונה העתידה המבוררת כשהיא לעצמה בתקונה וטובה היא: י"ה... בהתעלות ו-ה למרום אצילות. ושם הפנו לדברי האר"י הקדוש בזכריה וז"ל: לעתיד, יהיה ה' אחד. ז"א, ושמו, שהוא נוקבא, יהיה ג"כ אחד, פב"פ, כמו או"א. נמצא, שהשם לא יהיה יהו"ה, שהוא מורה ה' על בחי' ו"ק, אלא השם יקרא י"ק כי כשם שחוב"ב נק' י"ה, כך יקראו זו"ן. כי ז"א יהיה תמיד שלם, והנוק' תהיה במדרגתה הראשונה (ואז יעלה הזיווג יפ"ה. אמן סל"ה)].

ישראל כלו "ועמך כלם צדיקים", וכן "מלאכי השרת יאמרו לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה". ואם כי אדה"ר לפני החטא כשבקשו מלאכי השרת לומר לפניו שירה הפיל עליו הקב"ה תרדמה כדי שלא יטעו בו. בכל זאת כלל ישראל לאחר התיקון יתעלו במדרגה נשגבה ורוממה להיכלל לגמרי בגופא דמלאכא ולהתדבק בו בדבקות ואחדות גמורה בבחינת עולם האצילות ד"איהו וחיהו וגרמוהי חד", ולא תהי' להם שום מציאות אחרת כלל ח"ו כי אם מציאות ד' וגילוי אור אחדותו יתברך. ולא תהי' בזה שום טעות ח"ו, שכן כל השבחים וההתילות שיאמרו על ישראל, לא תהי' בהם שום כוונה אחרת כלל כי אם על הקב"ה בכבודו ובעצמו, "כי חלק ד' עמו יעקב חבל נחלתו". וכשם שאי אפשר לשום נביא וחזוה, לשום מלאך ושרף ולשום נמצא כלל, להיות לו איזה תפיסה והשגה באמתת מציאותו העליונה כפי מה שהיא, כן לא תתכן שום השגה בשלמות מדרגתם וכלל תפארתם של ישראל עם קדוש שתתגלה לעתיד לבוא, ואין מי שידע מעלתם האמתית, כי אם הקב"ה בכבודו ובעצמו "עין לא ראתה אלקים זולתך".

לעתיד, כאשר תבוער רוח הטומאה מן הארץ ויוסרו כל המסכים המבדילים בינינו לבין אבינו שבשמים, תתגלה קדושת ישראל בכל מלא זהרה, וכי לאמתו של דבר לא חל בה שום שנוי מעולם, ותמיד בכל המצבים בהם היו נמצאים ישראל לא היתה שום ירידה כלל וכלל לאור קדושתם הפנימית, "אני ד' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם". וזהו גילוי אורו של משיח אשר הוא יגלה אמתת קדושתם של ישראל ואור ד' ותורתו הקדושה בבהירות נפלאה ורוממה ובאספקלריא המאירה, כמדרגת נבואת משה שהתנבא ב'זה': "זה א-לי ואנוהו" "ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו זה ד' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו" "ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך". ומפני כך "תורה שאדם למד בעולם הזה הבל היא לפני תורתו של משיח", "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ד' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאום ד'", "ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים".

אם אמנם לפני גילוי אור של משיח, אין גילוי לכל המדרגות הנשגבות הללו, בכל זאת על ידי צפיה עמוקה לישועת ד' זוכים להמשיך את האור הנפלא הזה וליהנות ממנו כל חד לפום דרגא דיליה. וזאת היא עבודת בחירי הצדיקים קדושי עליון בכוח ציפייתם העמוקה לגלות אור קדושת ד' ותורתו הקדושה, ורוממות מעלתם של ישראל עם קדוש וסגולת תפארתם, על פי המדרגה העליונה העתידה להתגלות. "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" ותרגם יונתן: "ותקבלון אולפן חדת בחדוא מבחירי צדיקיא", ומים אלו הם המים העליונים מי מרום הדעת העליון "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים..." "והיה ד' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי ד' אחד ושמו אחד".

מלחמת ששת הימים ויום ירושלים^ל

צריך לבאר, אמרתי בעצם, על יום ירושלים בכ"ח אייר. אבל, העיקר מה שהצליחו, זה היה באמת בכ"ז באייר. בכ"ז ביערו את כל סביבות ירושלים, כבשו את 'שמואל הנביא' ועוד, הכניסה לעיר העתיקה הייתה בכ"ח.

אחד המדפיסים כתב תוספת ביאור על העניין, יש שני ימים שהם בקו האמצעי, ומשמ ימינה – זה, באותו היום היו כל האספות של תלמידי הגר"א שעשו עליה לשוב ארץ ישראל, 'יסוד שבתפארת' ו'מלכות שביסוד'^{לא}. הוא הדפיס את זה לפני ששת הימים, ונפטר כבר כמה שנים קודם.

פעם הוא שאל אותי, לפני שהדפיס את זה, האם זה נכון ששני ימים אלו הם בקו האמצעי, אמרתי כן, זה קו האמצעי, אבל האמת שיש עוד ספירות בקו האמצעי, הן לא היחידות, למשל – יסוד שבתפארת, תפארת שבתפארת, תפארת שביסוד, מלכות שבתפארת, זה ודאי קו האמצעי. ואחר כך, השפעה על ה'יסוד', 'תפארת שביסוד', 'יסוד שביסוד' ו'מלכות שביסוד'. וגם ב'מלכות', באופן כללי, כולה היא הקו אמצעי, 'תפארת שבמלכות', 'מלכות שבמלכות'.

לא היה לי אף פעם ביאור על זה, מדוע דווקא בחרו דווקא את הימים האלו, אם בגלל קו האמצעי אז בכל קו אמצעי?

ל. מתוך שיעור בספר 'נפש החיים', מיום כ"ח באייר ה'תש"ן.

לא. ימי הספירה אפוא הם הימים המסוגלים ביותר להתעלות בקדושה אך לעומת זאת הם גם רגישים יותר להתדבקות הקליפות, כי כלל ידוע הוא, שכל המקודש ביותר הן במקום, הן בזמן, בכל נושאי הקדושה – עלול להיפגע יותר ע"י הסטרא אחרא, שיונקת את חיותה רק מהקדושה. וזהו הטעם שבימי הספירה צריכים להיזהר יותר ממגע עם חברותא רעה ומדברי סכנה, זולת שני ימים מסוימים בימי הספירה שאין הקליפה יכולה לשלוט בהם והם יום "העשרים בעומר" ויום "הארבעים ושנים בעומר", כידוע ליודעי חן (שני הימים האלה נתונים שילובים של קו הרחמים, כ' בעומר 'יסוד דתפארת' מ"ב בעומר 'מלכות דיסוד') ועובדה היסטורית מופלאה היא, שתלמידי הגר"א, ביום העשרים בעומר, בזמן תחילת פעולתם הכבירה ביסוד הישוב בירושלים בשנת תקע"ב, אותה שנה שבה הניחו את היסוד של "בית מדרש אליהו" על שם רבנו הגר"א בירושלים ראו ברוח קדשם, שנפתח החלון הראשון במחיצת הברזל להחזרת החבור של זכות אבות, שהי' נפסק מאז זמן חורבן בית המקדש. תלמידי הגר"א ותלמידי תלמידיהם הבאים אחריהם ניצלו את שני הימים האלה של הנחת יסוד למפעלי קדושה שונים בירושלים. מתוך דרשה על ספירת העומר ויום מתן תורה וקדושת ירושלים, הרב יוסף סופר, בעל 'קול ישועה' ירושלים, שנת ה'תרכ"ו. בספר "דורש לציון", דרשות מייסדי הישוב בארץ הקודש מבית מדרשו של הגר"א.

כנראה שיסוד ומלכות, זה דווקא מקום סכנה, אמור להיות חותם. זה מקום בטוח. היסוד הוא לא בטוח. זה קו אמצעי אבל בכל זאת, נאמר ככה.

'תפארת שבתפארת', זה אמנם בקו אמצעי אבל זה הכול בחינת משפיע, זה ממש תפארת שבעצמה. ואני מדבר כאן על מה שמקבל השפעה, כמו ש'יסוד שבתפארת' הוא הראשון שמקבל בקו האמצעי וגם מלכות.

בעצם בתפילה כשאני אומר 'יסוד שבתפארת' זה יום ה' באייר, חלות המדינה הייתה צריכה להיות בו' באייר, רק הקדימו את זה. זאת אומרת, הייתה הקדמה, היה ה-15 במאי, היה יום סיום המנדט הבריטי, היה שבת, והאנגלים כבר יצאו מפה מירושלים, ביום שישי ה' אייר, תפסו את המזוודות. בה' אייר, רצו להקדים לפני השבת, לפני סיום המנדט, ממלא זה ביחד, הכרזת המדינה הייתה בה' אייר, אבל התחילה המדינה - ו' אייר. כך שזה ביחד.

פה, זה היה פלא, שבעצם האנגלים עוד לא היו לגמרי במקום רחוק, עוד לא היו רחוקים על הים. הם לא האמינו, היו בטוחים שודאי שישראל לא תוכל להחזיק מעמד, ודאי, חיכו שיגידו להם תבואו ותושיעו אותנו, זה היה נראה נגד הטבע, שישראל יוכלו להחזיק מעמד. לא היה מובן. כמעט ולא היה נשק. בירושלים לא היה נשק כמעט, היה ממש מסוכן מאוד, הערבים לא ידעו את הסוד הזה שלנו. לא ידעו כמה שיש. זה היה הדבר הראשוני, שאם לא, היו מתקדמים יותר...

באותו היום בהתחלת ה' אייר, יצאה שיירה של טנקים שלהם מכיוון שער שכם, והתחילו לפרוץ בתוך העיר, המשמר שהיה בהתחלה בעמדה, קרוב לשער שכם, לא היו להם כמעט פגזים. רק כמה ספורים ולא יותר. בא הטנק הראשון ירו עליו והתפוצץ, והשני, הפציצו אותו - התפוצץ, לזרוק יותר פגזים לא היו, אבל השאר ברחו.

עוד היו הרבה דברים, היו באיזה מקום שהיו דופקים בפחים, שיחשבו מי יודע מה כמה נשק שיש להם, ואחרי שכבשו את העיר העתיקה ונכנעו, הם לא האמינו, חשבו שיש פה הרבה נשק וחיילים ולא מצאו כלום. לא יכלו להאמין שככה זה, איך החזיקו מעמד. היה ממש נגד הטבע. הם לא ידעו את הסוד. הקב"ה עשה הרבה נסים אתנו, כשהקב"ה רוצה, אז שום דבר לא מפריע, זה היה בלי כח, זה התחיל אז ב'יסוד שבתפארת'.

ועכשיו, המלחמה התחילה, ב'יסוד שביסוד', ששת הימים, אבל הייתה לי הרגשה כזאת כמה ימים קודם, אמרתי שצריך לפרוץ מלחמה ביום זה, 'יסוד שביסוד', ושאנחנו ננצח ותהיה התגלות של משיח בן יוסף. וזה היה באותו הזמן ביום שני, 'יסוד שביסוד', זאת אומרת, עיקר את מצרים, כבר היה ניצחון באותו היום, אבל בירושלים כמעט ולא היה כלום, רק היו קצת יריות, עיקר המלחמה בירושלים התחילה בליל כ"ז, היה מסוכן מאוד, בשכונת בית ישראל, קרוב מאוד ליד הערבים, בבוקר כ"ז, כבר לא היו נמצאים ערבים ברחוב, זרקו אותם. היה אפשר לצאת החוצה, היו עוד יריות מרחוק, היו רואים שכל החיילים היו עוברים עם

טנקים, בשמואל הנביא... ובדרך חברון, פרצו עד הסוף, זה היה ממש... יוצא שבאמת, כמו שאמרנו, בכ"ז היה עיקר הניצחון, רק את ירושלים קיבלנו בכ"ח. ונמצא שזהו היום 'מלכות שביסוד', אבל יום ירושלים זה 'חסד שבמלכות'.

ראיתי במקום אחר שהחשמונאים, אחרי שכבשו את היוונים וגרשו אותם, היה עוד מעוז אחד של היוונים שנשאר עוד (החקרא) ובאמת, מתי כבשו אותם? בכ"ז אייר, כבשו אותו, זה היה אותו היום, זה כתוב בפירוש, זה היה אותו היום, אז היה יום שחרור ירושלים גם כן באותו יום.

אני מקוה שכבר יהיה השלמות ממש. אני נזכר על השבוע השני למלכות, ד' סיון – זה היום של משיח בן יוסף. צריך להתחיל, זה היה אז 'יסוד שבמלכות', ב'זוהר חדש' כתוב שמה (אמנם, זה כבר היה מזמן), שיתעורר משיח בן יוסף, יש שם סדר גדול, כל העניין, מד' סיון תתחיל ההתעוררות, כתוב שמה שעד חודש חשוון, יפלו כל שונאי ישראל. זה ב'זוהר חדש'.

– למה הקו האמצעי מוגן יותר מהסט"א מאשר צד הימין לגמרי? כמו חסד בחסד? בקו האמצעי, אין אחיזה לחיצונים. הוא באמצע, הימין והשמאל יש להם גם קדושה, אבל אין מי שמאיר עליו, הימין, אברהם אבינו היה ימין, חסד, יש אחיזה, לעומת זה היה טומאת ישמעאל, והיה תאוה. יצחק היה שמאל, יש לו סיגים, עשיו, אין שלמות לאף אחד מהם. יעקב, מיטתו שלמה, הוא באמצע. יעקב נקרא בזוהר 'הבריה התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה', הוא באמצע, 'עמודא דאמצעייתא', שמה אין להם גישה, אין להם יניקה משם. היניקה, זה רק מימין או משמאל. באמצע אין להם יניקה, אחר כך, מ'היסוד' הם יכולים לקבל, אבל יש עניין של חותמת, שמירה, חומה, זה 'חומת בת ציון', יש עניין שזה שומר על זה.

בכלל, כל המלחמות הם בבחינת משיח בן יוסף, כמו שיעקב אבינו אומר לגבי שכם. אבל שלמות של משיח בן דוד, הטומאה תתבטל לגמרי. משיח בן יוסף, יש לו צרות, נהרגים יהודים וכל זה וכל מי שנהרג זה עניין של ניצוץ של משיח בן יוסף. אם משיח בן יוסף היה בפועל, היה מלך בפועל, אע"פ שכתוב שהוא צריך להיהרג, ח"ו, אם היה מלך בגלוי, הייתה צריכה להיות מלחמה גדולה לישראל והם פחדו מאוד, היו צריכים לשאול את דבורה בארץ ישראל, אמנם זה היה מזמן, אבל כל התכונות האלו היו של משיח בן יוסף. במקום זה, כדי שלא ייהרג, בנ"י הלכו לגלות. אבל גם עם זה, משיח בן יוסף הוא עדיין נעלם, הוא לא בא בגלוי, יש כאן כח שלו, ממלא בפועל הוא לא נהרג, למעט דברים צדדיים, רדיפות, זה לא מורגש, אבל זה ביטול כל המציאות, כל הישובים, יש יחידים שנהרגים אבל שיהיה פעם ממש, זה הריגת משיח, זה הביטול של כל המלכות של ישראל, כל ההנהגה, צרה גדולה. וזהו שיעקב אומר שמשיח מתכסה, הכוונה שמשיח בן יוסף מתכסה כדי שלא ייהרג, לא זכינו לתיקון 'בעתה', לא לפי המעשים, אבל רבש"ע, כבר עכשיו לפי הייסורים שעברנו, כבר

אנחנו ראוים לגאולה, כבר עברנו את כל הצרות, את כל ענייני הדמים, גם התקיים 'בת ציון בגולה' כשכבשו את העיר העתיקה, לקחו אותה בגולה, ובמלחמת העולם הראשונה, הרי גרשו מפה הרבה יהודים למצרים כל מקום שעוד לא היה נקי מישראל בא"י, אז שלחו אותם הממשלה הטורקית, גרשה אותם. היו הרבה יהודים שגרשו אותם לחו"ל במלחה"ע הראשונה. כל המלחמות האלו, הם בחינת מלחמת גוג ומגוג. כבר עברו שישים, שבעים שנה, כתוב שתהיה מלחמת גוג ומגוג שלוש פעמים. אז אומרים בשם ה'חפץ חיים', שיש שלוש פעמים 'מלחמת עולם', יכול להיות שזה גם שייך לזה המלחמות האלו, גם זה בא בהמתקה...

השבוע הזה של פרשת השבוע, בהר־בחקותי, הן בעיקר בעניין ארץ ישראל. זה היה עניין שבאותו השבוע שכבשו את העיר העתיקה, העיר העתיקה נפלה, היה אז י"ט אייר ביום שישי, ואז הייתה פרשת בהר, הייתה אז הרגשה מוזרה מאוד, כי קראו באותה שבת בהפטרה, 'הנה הסוללות באו העיר ללוכדה', באותו היום לכדו את העיר העתיקה, אז זה התקיים, ותשעה חודשים היו בגלות, כך, עד שהחזירו אותם. אין כמו הנפלאות האלה, לא יאומן.

הפרשה הזאת שמדברת על קדושת הארץ, קדושת שמיטה והר סיני שבתה הארץ שבת לה', ארץ ישראל וכל המציאות שלה היא הכול מלא קדושה. הכול מלא קדושה. בחינת שבת, 'היתה שבת הארץ לכם לאכלה', השמיטה היא הקדושה שבארץ ישראל, יותר מכל המצוות התלויות בארץ. זה העניין שהארץ בעצמה צריכה לשבות שבת. ולכן הגלות באה על עוון שמיטה.

אבל זה שלא קיימו את השביתה, לא רק ישראל גלו, אלא הארץ בעצמה שממה, והארץ לא יכולה להיות מיושבת בשום אופן 'ושממו עליה אויביכם', אפילו שהגויים יושבים שמה, הגויים לא יכולים, אין ברכה בארץ, ואין שפע רב שיהיו הפירות מפוארים, הגמרא אומרת: 'אין לך קץ מגולה מזה ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא', יהיה שפע רב, זה תלוי רק בישראל. א"י לא מוציאה את השפע שלה, כל עוד ישראל לא באים אליה. שפע כמו שעכשיו לא היה. המציאות של הארץ היא ישראל. הגויים אין להם שום שייכות פה. 'כי יבעל בחור בתולה יבעלון בניך'. ואילו את הגויים הארץ לא קיבלה, ישראל הם ממש נאחזים בארץ, כמו נהיה אחד, א"י זה ביחד, אבל הגויים כמו קצת אבק שלא נאחז בארץ, לעתיד לבוא אין פה הרבה עבודה, צריך רק לנער אותם, כתוב בזוהר (ח"ב, יז, ח"ג, עב) וינער את א"י מכל הטומאות מכל הגילולים מכל הישמעאלים, זאת אומרת, כמו שאחד מנער בגד מהאבק. זהו כנראה המשל שרוצים להגיד שהם לא נאחזו בה, הם נמצאים פה, אבל כמו אבק. נפל אבק על הארץ, צריך לנער את האבק וגמרנו, הם לא יודעים את הסוד הזה, הם חושבים שנאחזו לעולם. הם רוצים להיאחז, אבל לא יועיל להם

כלום, צריכים ממש להיבטל לגמרי, 'והיתה ירושלים קודש לה' זר לא יבוא בתוכה', ירושלים לא יבוא שום כוח של זרים. כי ירושלים נקראת כסא ה'. וההבדל בין א"י לארץ העמים, זה לא רק שזה, כמו שכתוב: 'הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב', אין לישראל שום דמיון לאומות העולם, שום דמיון, ככה ארץ ישראל אותו דבר, היא לא נחשבת בכלל שאר הארצות, היא ארץ מיוחדת, עם ה' שוכן בתוכה, הדר בא"י... וממלא, כתוב בכתבי האר"י, מגדיר את כל העולם מבחינתו כמו עולם העשיה, וארץ ישראל כמו עולם היצירה, זה עולם אחר לגמרי, עולם של מלאכים, ירושלים עוד יותר, זה העולם בריאה, 'כסא הכבוד מרום מקדשנו', עיקר הקדושה זה ירושלים ושמה הקדושה, לא רק שיש קדושה אלא שהקדושה נשארת תמיד בהתגלות.

בספר 'נפש החיים' (שער ב, פרק יז) מובא: "זהו ענין הכתוב הלוח וקראת באזני ירושלים כו' זכרתי לך כו' לכתך אחרי במדבר כו'. כינה הכתוב כל ישראל בשם ירושלים. כי היא היתה כנסיית כלל ישראל בעלותם ליראות פני האדון ה' ברגל. ושם קבלו כלל ישראל שפע תורה קדושה ויראה כ"א לפי שורש אחיזת נשמתו מכנסת ישראל. ולזה נקראת 'ירושלים של מעלה' ז"ש אהבת כלולתיך ר"ל כלילות. וזהו ענין שכינה הנזכרת בכל מקום פירוש הפשוט של שכינה. היינו קביעות דירה. כמאמרם ז"ל (ב"ר פ"ד ובתנחומא בחקתי) מיום שברא הקב"ה עולמו נתאוה שיהא לו דירה בתחתונים ועיקר קביעת דירתו ית"ש היה בירושלים, התגלות קדושתו בלי התלבשות לבושין. והוא שאמרו ז"ל (שבת קמה, ב) דאמרי אינשי במתא שמאי, בלא מתא תותבאי. ושיחתם ז"ל צריכה תלמוד".

עכשיו, זה כבר לא באותה המדרגה, אבל זה חוזר ומתגלה. בזמן שישראל בארץ, אז הגילוי הוא גילוי ממש, אבל כשאין ישראל בארץ, כשיש גלות, אז שרים אחרים, הם מקבלים את השפע. זאת אומרת, כישראל נמצאים בחו"ל, אז אין להם את השפע ישר מהשכינה, אלא השכינה מתלבשת בשר של אותה האומה, וזה מקבל את השפע, אבל כשישראל בא"י כמו עכשיו, אז אין שר. במקום אחר בהערות, מביא בשם ר"ח מוולז'ין, שבחו"ל השכינה בגלות ומתלבשת בשר של אותה אומה שישראל גרו בתוכה, אבל פה כבר אין להם התלבשות. כשישראל נמצאים כבר פה, אז השכינה ודאי שנמצאת. לכן, יש אחיזה רק מבחוק, יש עטרת היסוד, יש ערלה שמה, דבוקה שמה, צריך לחתוך את זה, זה שיגלה שם הוי"ה אז הערלה תתבטל ותתגלה העטרה. כשעושים פריעה שיתגלה ויתבטל עוד הפעם, כי אם לא עושים פריעה אז שוב חוזרת בשביל זה הערלה, ולכן עושים פריעה, מושכים את הערלה שלא תחזור על המקום, כך, יש גילוי שלא יכול לחזור. 'אין לך קץ מגולה מזה' כשרואים את השפע בא"י, שנתגלה כבר השפע בא"י, ז"א שכבר יש גאולה, כי בזמן הגלות השפע של ארץ ישראל מסתלק...

9

מבט פנימי על מלחמת ששת הימים
לאור משנתו של הרב יהודה לאון אשכנזי^{לב}
ממנהיגי יהודי צרפת ואלג'יר

שני שלבים בציונות - 'משיח בן יוסף' ו'משיח בן דוד'

החזרה לארץ ישראל, קבלת העצמאות המדינית, שחרור ירושלים והר הבית הם בימינו השלבים הראשונים של ימות המשיח, שהוא הפרוזדור לעולם הבא. המהר"ל בספרו "נצח ישראל" כבר רומז שהגאולה תהיה 'בְּעֵתָה' משום שלא זכינו למדרגה של 'אַחֲשֵׁנָּה', ולכן צריך לחכות לקץ 'בְּעֵתָה' (פרק כז). אולם גם בקץ הבא 'בְּעֵתָה' יש אפשרות להקדים ואכן כך קרה כאשר זכינו לשחרור ירושלים והר הבית במדרגה של 'בְּעֵתָה אַחֲשֵׁנָּה'. בתוך הקץ של 'בְּעֵתָה' זכינו ל'אַחֲשֵׁנָּה'.

הגימטרייה של הביטוי "ערב שבת" היא מאתיים שבעים ושתיים. לפי חשבון זה "ערב שבת" שלפני היום השמיני מתחיל בשנת 5728, היא שנת ה'תשכ"ח - השנה אחרי שזכינו לשחרור ירושלים והר הבית. אז מתחיל שלב חדש בהיסטוריית העולם הזה, מבחינת 'הניצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו' (שיר השירים ב-יב). אז נכנסו לבין השמשות שבין היום השביעי לשמיני.

ישנן שתי תקופות: התקופה הראשונה - זה "משיח בן יוסף", זה התחלת ימות המשיח. והתקופה השנייה - זה "משיח בן דוד", זה סיום ימות המשיח. ו"עין לא ראתה", נאמר על מה שיש אח"כ - תחיית המתים, עולם הבא, זה וזה - "עין לא ראתה". אבל "כל הנביאים כולם לא נתנבאו - אלא לימות המשיח" - שמתחילים במשיח בן יוסף.

וייתכן מאד שכל הוויכוח, כל המחלוקת שיש בפרט בין הרמב"ן לבין הרמב"ם על תקופת המשיח, אפשר להסביר דרך אותו כלל. אם מדובר במשיח בן יוסף, או אם מדובר במשיח בן דוד. בכל התקופה של משיח בן יוסף - עולם כמנהגו נוהג. אבל זה תקופה של משיח בן יוסף. כשאומרים: שינוי בסדרי בראשית זה משיח בן דוד.

כשאנחנו אומרים בתפילת שמונה-עשרה, "וכסא דוד עבדך מהרה לתוכה תכין", הכוונה למשיח בן יוסף ובברכה הבאה: "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח". הכוונה למשיח בן דוד. וההסבר הוא שברוב הזמן של הבית שני היו כופרים, צדוקים, בכיסא דוד, כן? ולכן, היו

לב. ליקוט: איתי קולין. עריכה: שי הירש.

מתפללים אז שהשלטון האמתי יחזור ל"משיח בן יוסף" האמתי ולא ל"מלכות הרשעה" של הצדוקים.

לפי חכמת הקבלה, דוד המלך היה עצמו משיח בן יוסף. בעוד שאנחנו מחכים ל"בן דוד". בהלכות מלכים של הרמב"ם, דוד המלך זה הסמל, הדוגמא של המשיח. המשיח הוא – "בן דוד". ודוד המלך עצמו היה בבחינת "משיח בן יוסף".

כבר בגמרא מוזכר עניין משיח בן יוסף (סוכה נב.) וישנם הרבה מקורות לכך גם במקומות נוספים. אני רק רוצה להזכיר, את מה שכתוב בלידת יוסף. לידת יוסף זה סימן של סוף הגלות. ולכן זה נמצא בפרשת "ויצא". כתוב (בראשית ל, כה) "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לְבֶן שְׁלֹחַנִי וְאֶלְכָה אֶל מְקוֹמִי וְלֶאֱרָצִי", כשיוסף נולד, זה סימן של סוף הגלות. ולכן, זה אחת הסיבות, הסיבה העיקרית נאמר, שהתחלת סוף הגלות, אחרית הימים של הגלות, זה נקרא – אורו של משיח בן יוסף. כשנולד יוסף זה סימן שצריך לשים קץ לגלות.

יש דיוק יפה בפסוק זה, יעקב מוכרח לקבל רשות מלבן. "שלחני ואלכה". אם לבן לא נתן רשות – הוא לא יכול ללכת. ומכיוון שלבן לא נתן את הרשות – ברח, כן? וזה מה שכתוב במסכת כתובות (דף קיא): "שלא ימרדו באומות העולם". צריך לקבל רשות מאומות העולם. ואנחנו בימינו קיבלנו רשות מחבר הלאומים בהצהרת בלפור. בהצהרת בלפור זה היה סימן שאומות העולם נתנו רשות לחזור לא"י, אחד מהסימן הבולטים של קץ הימים, קץ הימים זה קץ הימים של גלות.

קרה נס בתוך נס. קרה נס שא"י נפלה אחרי מלחמת עולם הראשונה בגורל של הנוצרים ולא של הישמעאלים ולא של המוסלמים. מכיוון שיש בזוהר נושא חשוב של הזכות של הישמעאלים על א"י כשהיא ריקה מיהודים, זה הזכות הברית מילה שלהם. אפילו שהברית מילה שלהם היא ריקה. לכן היה יותר מדי קשה לקבל את א"י מהישמעאלים אם היינו צריכים לקבל את א"י מידם, ולכן הנס הראשון באו הנוצרים במקום הישמעאלים. הנס השני בתוך הנס הראשון שא"י נפלה בחלק של הבריטים ולא של הצרפתים אחרי מלחמת עולם הראשונה, מכיוון שהצרפתים הם קתולים ובאמונה הקתולית 'המקומות הקדושים' זה רציני אצלם, אבל הפרוטסטנטים האלו של הבריטים האנגליקניים, אין להם שום זיקה למקומות הקדושים, לכן זה היה יותר קל לעקור את זה מהאנגלים מאשר מהצרפתים. חוץ מזה שהאנגלים קוראים התנ"ך, לא הצרפתים, האנגלים ידעו שיש איזה סיפור תנ"כי ככה שאותה ארץ שנקראת פלסטינה שייכת לעם היהודי, הצרפתים לא קראו את זה.

המשיח היה יכול להגיע בכל פרק הזמן של אלפיים שנה, המכונה בגמרא "ימות המשיח", אבל בעוונותינו, לא בא. העיקר הוא להחזיק מעמד עד סוף אלפיים שנה אלו, כי העיקר הוא עידן תחיית המתים והעולם הבא. מכיוון שהחמצנו את השעה, הפסדנו את האפשרות

שבזכותנו תבוא תקופת המשיח, בבחינת "אחישנה" במהרה בימינו. זאת מכיוון שלא היה לנו מספיק כוח בבחינת העם היהודי, הממד של יהודה, להיות "אור לגויים" במדרגה העליונה. נראה שהרבנים התייאשו מזה בשלב מוקדם מאד וחיכו לאחרית הימים, לזמן הקצוב, לקץ המגולה, מאחר שראו כי בהיעדר כוחו של יוסף, אין בעם ישראל הכוח להיות במדרגה הרוחנית הדרושה.

'בעתה אחישנה', פירושו קצת זמן לפני התאריך, לפי לוח הזמנים. כי לפי לוח הזמנים היה צריך להתחיל בראש השנה תשכ"ח, בעוד שזה התחיל בתקופת העומר שבין פסח לשבועות תשכ"ז, אז היה 'בעתה אחישנה', מלחמת ששת הימים.

אנחנו לומדים את זה מכמה מקורות, שנת ה'תשכ"ח היא נקראת שנה 'מרחפת', גימטרייה של 'מרחפת' זה תשכ"ח, עם ה"א של חמשת אלפים ה'תשכ"ח. יש איזה רמז בפסוק בישיעיהו (מט, טו): "התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך". ושם (יד), "ותאמר ציון עזבני ה' ואדני שכחני". התשובה של הקב"ה לנביא: "התשכח אשה עולה". אם אתם בספק, האם יש שכחה? אז תחכו לשנת 'מרחפת', זה רמז מהאר"י, מה זה שנת 'מרחפת'? (בראשית א, א) "ורוח אלהים מרחפת על פני המים" – רוח של משיח, אז, דווקא שנת תשכ"ח זה שנה מרחפת, אז אם יש אותו ספק תחכו עד "התשכח אשה עולה". אתם רואים איך הפשט של הפסוקים לפי הקבלה זה פשוט מאוד.

יש גם מקור נוסף בזכריה (פרק יד, ז): "והיה לעת ערב יהיה אור", אז זה הסוד של ערב שבת שאנחנו מקדימים בהדלקת נרות. ששת אלפים פחות הגימטרייה של ער"ב זה דווקא ה'תשכ"ח: ערב שבת. ערב זה מאתיים שבעים ושתיים. ששת אלפים מינוס ער"ב, יוצא תשכ"ח. דוקא זה בעתה אחישנה קצת.

במלחמת ששת הימים, עיתונאים מסקנדינביה, שוודים, שאלו בנימה של אירוניה את משה דיין האם אתה לא חושב שהקב"ה עזר לכם? הוא השיב להם: אתם לא מבינים כלום, אנחנו עזרנו לו קצת. וזה בעתה אחישנה, טיפת זמן.

(זה נושא לגופו, זו פרשה סתומה. מה קרה שהיינו צריכים לחכות אלפיים שנה, רק בסוף אלפיים שנה של ימות המשיח ודווקא בערב שבת? את זה ג"כ אפשר ללמוד ב'נצח ישראל' של המהר"ל, הוא הביא את הסוגיה של הגמרא על "כלו כל הקצים", עבר מה שעבר, לא זכינו, ועכשיו אנחנו צריכים לחכות עד הקץ, עד הקץ של בעיתה. ולכן אסרו למנות את הקצים, לחשב את הקץ, מחשבי קיצין).

מיד אחרי מלחמת ששת הימים יכולנו להגיע לאותה מדרגה, או לפחות להתחיל בכך. באותו זמן היה בארץ נוער נפלא. אבל זה לא הצליח, וכנראה יש להכין דור חדש שיגשים זאת, מכיוון שאי אפשר לתקן את מה שלא הצליח ולמרוח טיח על כישלונות העבר. לכך אנחנו צריכים את אליהו הנביא.

השם ברא את השמים ואת הארץ בשישה ימים. מכיוון שהשם ברא את השמים ואת הארץ, התוצאה היא: "והארץ היתה תהו ובהו". והיצירה והעשייה האלוקית, ו"יצר", "ויעש", זה התיקון של אותו תהו ובהו. כל זה מתרחש במשך ששת ימי הבריאה ובסוף היום השישי, זהו ערב שבת, עד אשר העולם נכנס למצב של שבת האמתית. כפי שאמרו החכמים, בעולם שלנו השבת הינה אחד משישים של העולם הבא, זה אותו הבדל.

לכל התהליך של תיקון העולם נתנו בקבלה את הרמז הזה. "ויאמר אלהים יהי אור", זה: אור דחסד, "ויהי אור" זה: אור דגבורה, "וירא אלהים את האור כי טוב" זה: אור דתפארת, "ויבדל אלהים בין האור": אור דנצח, "והחשך": אור דהוד, "ויהי ערב": יסוד, "ויהי בוקר": מלכות, וכל זה יום אחד, מחדש עד מלכות.

"ויאמר אלהים יהי אור", זה האלף הראשון, חסד. ויהי אור" זה: האלף השני, גבורה. "וירא אלהים את האור כי טוב" זה: האלף השלישי, תפארת. "ויבדל אלהים בין האור", נצח: זה האלף הרביעי. והאלף החמישי זה: "חשך", הוד. "ויהי ערב" זה: יסוד, "ויהי בוקר" זה: מלכות, יום אחד.

על פי ספירת לוח הזמנים הזה, אנחנו נמצאים בסוף האלף השישי, אנחנו בסוף התהליך של תיקון ספירת יסוד, ולכן, אנחנו מחכים לאיחוד ולזיווג בין יסוד ומלכות. עיקר עבודת תיקון העולמות בדורנו הוא איחוד הערכים, איחוד המידות הלכה למעשה בחייה היום-יומיים של החברה. לא מדובר בפעולה מיסטית אלא בעיקר בפעולה מוסרית. העיקר בדורנו הוא לאחד את המלכות עם היסוד. כל שאר האיחודים, על-פי דעת רוב המקובלים של ימינו, כבר נעשו. יש שלבים שונים של איחוד, כגון חג"ת ונה"י. איחודים אלו כבר נעשו. ו' הספירות מחדש עד יסוד כבר אוחדו²⁷, מה שנותר הוא לאחד בין היסוד ובין המלכות, מבחינת סוד איחוד משיח בין יוסף ומשיח בן דוד²⁸, סוד סמיכת גאולה לתפילה: "איזהו בן העולם הבא? זה הסומך גאולה לתפילה"²⁹. זה נעשה בחיים היום-יומיים, ויש לכל אחד מאתנו חלק בעבודה

ג. לפי השתלשלות ההיסטוריה אנו נמצאים כבר בשלב האחרון של אותו תיקון ונותר רק לאחד את יוסף ויהודה, היינו יסוד ומלכות. כל יתר התיקונים כבר תוקנו. לפי שיטתם של חסידי חב"ד יש לתקן את חכמה, בינה ודעת. לפי שיטות אחרות בחסידות יש לתקן ספירות נמוכות יותר, חג"ת או נה"י. אך על-פי מניין השנים, אנו עומדים בסוף האלף השישי, כלומר בסוף התהליך של ספירת יסוד ואנו פועלים לאיחוד של יסוד עם מלכות (מתוך שיעורי הרב על ספר אורות). המספד למשיח עמ' 107 בפרק על ספירת העומר, המספד למשיח עמ' 66, מדרש התולדות ה עמ' 210 הערה 663, מדרש התולדות 1 עמ' 270.

לד. ראה בהרחבה בספר "מספד למשיח" מאת הרב אשכנזי.
לה. ברכות ד ע"ב

זו, בין אם הוא יודע להתפלל לפי אותם כוונות – ומי שיודע צריך להתפלל כך באותם תנאים שהזכרתי לפני כן, ובין אם הוא אינו יודע להתפלל לפי הכוונות. מלחמת ששת הימים, הייתה המעבר בין מידת היסוד למידת מלכות. רמז לדבר מצאנו ביום שחרור ירושלים. אותה מלחמה אירעה בעת ספירת העומר. ספירת העומר היא ארבעים ותשעה יום שהם שבעה שבועות, המקבילים לשבע הספירות התחתונות. בכל שבוע מתקנים ספירה פנימית לספירת השבוע. למשל, ביום ראשון לספירה מתקנים את ספירת חסד שבחסד. והנה, יום שחרור ירושלים היה כ"ח באייר שהוא יום הארבעים לספירת העומר והוא כנגד תיקון מלכות שביסוד.

כל המאורעות בלוח הישראלי הרגישים מאוד הקשורים לגאולה, הם בין פסח לשבועות. יום השואה, אחריו יום הזיכרון, לאחר מכן יום העצמאות ולבסוף יום שחרור ירושלים. כל המאורעות הללו הם בין חג הפסח לבין חג השבועות, בחינת היום השמיני של חג הפסח. מה משמעותו של הזמן הזה? זה הזמן של הניסיון להגיע לגאולה. כשיש כישלון זו שואה; כשיש זכות יש הצלחה. שורש עניין יום העצמאות ויום שחרור ירושלים הוא ל"ג בעומר, במשמעות שבה – אם יש שנאת חינוס חוזרים לכישלון של יציאת מצרים, ולעומת זאת, אם יש אהבת חינוס יש הצלחה של גאולה.

חשוב לזכור שמתחילת חזרתו של עם ישראל לארצו, דרך הקמת המדינה, ועוד יותר, דרך שחרור ירושלים והר הבית, עברנו מספר שלבים בתהליך הגאולה ואנחנו נמצאים היום בשלב חדש בתהליך תיקון העולמות. התקדמנו בתהליך ובשלב הנוכחי, העיקר הוא המעשה, העמל היום-יומי.

במשך אלפיים שנה לא הייתה דרך אחרת פתוחה לפנינו. חיינו במסגרת קהילות בגלות, ללא אפשרות לשלוט על חיינו, ללא אפשרות להקים חברה אמיתית משלנו. כל זה נגמר. חזרנו לארצנו ואנחנו בונים חברה המושתתת על ערכי הקדושה, ואותה חברה צריכה לשמש מגדל-אור לגוים. זה קשה, זה מסובך. הרב צבי יהודה ז"ל היה רגיל לומר שזה מלא סיבוכים – עליות וירידות. עבודת בירור קשה ביותר. חזרנו משבעים גלויות ב־זמנית, לא מגלות אחת כבעבר, ועלינו לאחד בין כל פרצופי המין האנושי שאנחנו מביאים מאותן גלויות.

עד מלחמת ששת הימים הייתה זו התקופה הראשונה של הציונות, ציונות בלי תורה. עד אז המוטיבציה הציונית הייתה פוליטית-מדינית, והספיקה כדי להצדיק את המפעל הציוני לעיני העמים וגם לעיני עם ישראל. היו כמה "משוגעים" שהיו מניחים תפילין, אוכלים כשר, אבל זה לא היה שייך לציונות. באותה תקופה, לא היה הבדל ממשי בין איש מפד"ל, כלומר איש מזרחי, ובין איש של המפא"י. באותה תקופה, ציוני דתי פירושו היה ציוני כמו המפא"יניקים אבל עם כמה מצוות. לפתע, אחרי מלחמת ששת הימים, הכל השתנה והתחילה תקופה

אחרת, הציונות לפי התורה. שלב זה של הציונות היה החזון של הרב הגדול, מרן הרב, אותו הגשים בנו.

במהלך כל השנים שבין סוף השואה עד למלחמת ששת הימים שאלתי את עצמי, האם אנחנו עדיין חיים בתקופה של "יוסף" או שמא אנחנו כבר חיים בתקופה של "יהודה"... דיברתי עם הרב צבי יהודה זצ"ל על הנושא בכל אחד מן הביקורים שלי בארץ, והוא אמר לי להמשיך בצרפת, על אף הקושי האישי שלי להישאר שם. גם אבא ז"ל, ששימש אז רבה הראשי של יהדות אלג'יריה, ביקש את עזרתי, כאשר נאלצו יהודי אלג'יריה לעזוב את ארץ מולדתם ולהגר, רובם ככולם, לצרפת. כל השאלות האלו התחדדו במהלך אותם ימי המתנה לפני מלחמת ששת הימים. אז החלטנו בכל מקרה לעלות לארץ, תוך תקווה שיהודים רבים יבינו את המסר שלנו. ההכרעה ההיסטורית של ההשגחה הייתה ברורה: עלינו למלא את משימתנו מול אומות העולם מירושלים, כישראלים החוזרים לעבריות שלהם.

ההסבר למעבר בין תקופת "יוסף" ל"יהודה", מוסבר על פי דברי הזוהר שלעשו אין אחיזה בארץ ישראל אך לישמעאל יש אחיזה בארץ, בזכות ברית המילה (ראה להלן). עד מלחמת ששת הימים, כל עוד מדינת ישראל הייתה בתחומי הקו הירוק, התמודדנו רק עם הבריטים. בהיותם נוצרים השייכים לעשו, לא הייתה להם אחיזה בארץ ישראל, ולכן לא היה צורך בזכות התורה כדי להילחם נגדם. אבל כאשר הגיעה מדינת ישראל ליהודה ושומרון שהיו בידי המוסלמים, בידי ישמעאל, השתנה המצב. לישמעאל יש אחיזה בארץ ישראל בזכות ברית המילה, אף על פי שזו זכות לא שלמה. על מנת להילחם באחיזה של הנימולים האלו, נצרכנו לכוח ולזכות של התורה עצמה. באותו זמן הופיעה תנועת גוש אמונים, אשר גם חילונים רבים השתייכו אליה. מסיבה זו ההתיישבות ביהודה ושומרון החלה דווקא בהנהגת מרכז הרב. הציונות של היום כבר איננה עוד הציונות הראשונה, ש'פשטה את הרגל'... אלא ציונות אחרת לגמרי. אותו שינוי מהותי מסביר את הכאב והשנאה שחשים הראשונים כלפי האחרונים, שהרי מרגע שאנשי גוש אמונים הם "הציונים", הרי שאנשי השלב הקודם כבר אינם ציונים, באופן מסוים.

אחרי מלחמת ששת הימים היה צריך להתמודד עם הישמעאלים, עם המוסלמים, ולא דווקא עם הנוצרים, אז פתאום דעת העולם השתנתה לגמרי. לכן היה צריך להקים ציונות לפי התורה וזה מה שעשה הרב צבי יהודה, כדי לבסס את ההתיישבות אחרי מלחמת ששת הימים. אחרי מלחמת ששת הימים קמה ציונות לפי התורה ולא דווקא הציונות הדתית של המזרחי. הציונות הדתית של המזרחי זה היה מספיק נגד הנוצרים. אבל נגד הישמעאלים היה צריך גוש אמונים, פשוטו כמשמעו. אני לא מגלה סודות. ברור שצריך לחזק את גוש אמונים, זה מתחזק מעצמו.

ניתן לומר שכבר אחרי מלחמת ששת הימים החל המעבר בין תקופת משיח בן יוסף החילונית לתקופת משיח בן דוד, לפי התורה. וגם בזה יש בירור: רבים השתייכו בתחילה לאותו מהלך אך עזבו את החזון. והנה, הולך ומתגלה שהעולם כולו היה מוכן לקבל את הצורה של משיח בן יוסף, כי היא דומה להם. אבל כשהפנים החדשות מתגלות, העולם אינו מקבל אותם.

ההתנגדות היא קודם כול התנגדות אידאולוגית והיא התגברה מיד אחרי מלחמת ששת הימים, כאשר חזרנו לעיקר המולדת שלנו, ליהודה ושומרון ולהר הבית. מאשימים אותנו בכל פשע אפשרי. ומי מאשים? הגרועים שבגרועים. אלה שנהרות דם על ידיהם. קורה משהו בעולם, מיד מאשימים אותנו. אנחנו גזעניים, אנחנו בלתי מוסרים, אנחנו מפלצות וכו' וכו'. והעולם קונה את התעלומה הזו, במיוחד המערב שמרגיש כל כך אשם בגלל מה שקרה בתקופה הקולוניאליסטית. המערב שלא נקף אצבע כדי להציל את היהודים במהלך השואה, פתאום בא ללמד אותנו מהו מוסר! אותם הוגי הדעות, המתיימרים להציג את מחנה הקדמה, זכויות העמים והשלום, הם הבלעם של הדור. הם מדברים בשם ערכים נעלים, חופש, שוויון, זכויות וכו', אבל הכול תעמולה בזויה ושקרים. ה"אחר" שלהם תמיד צודק, בתנאי שהוא לא יהודי. במקום לערוך חשבון נפש כן ואמתי על מה שקרה אתנו, על מה שקרה עם ה"אחר" שלהם שהם שיעבדו במהלך מאות שנים, הם מנסים לשחרר את מצפונם בהטחת האשמות שווא כלפינו. לא צריך להיבהל. לא צריך לפחד כלל.

המקובלים מסבירים ששרו של ישמעאל הוא גם שרו של עֵשָׂו משום שישמעאל אינו נמנה בתור מלכות בפני עצמה, כחלק מארבע המלכויות. לפי המהר"ל¹ הוא שייך למלכות פרס,

לו. "ויש בני אדם שואלים, והיכן רמז מלכות ישמעאל שהיא מלכות רבתא ותקיפא? ותשובת שאלה זאת מה שלא זכר מלכות ישמעאל, כי לא יחשב הכתוב רק המלכות שקבלו מלכות קדישין עליונים, שירשו מלכות ישראל וכוחם, והם אלו ארבע מלכויות, ואם לא שבטל מלכות ישראל לא הגיע להם המלכות. אבל מלכות ישמעאל לא ירש כוחו מן מלכות ישראל, כי כוחו ותוקפו נתן לו השם יתברך בפני עצמו בשביל שהיה מזרע אברהם, והשם יתברך אמר (בראשית יז, כ) ולישמעאל שמעתידך. והנה נתן השם יתברך כוח ותוקף לישמעאל בפני עצמו, ומזה אין מדבר כאשר מזכיר אלו ארבע מלכויות, רק אשר ירשו כוח ותוקפם של ישראל ובסוף יחזרו הם המלכות לישראל. ויותר נראה לומר כי ישמעאל הוא בכלל מלכות פרס, והוא בכלל מלכות שניה. ואף על גב שאמרו ומלכות אחרי הוא פרס, לא כתיב פרס בפירוש בכתוב אלא ר"ל כי פרס הוא בכלל מלכות תנינא. 'נר מצוה' למהר"ל. וראה גם 'נצח ישראל' פרק כא. המהר"ל מסביר שנמנו בין ארבע המלכויות רק המלכויות שקיבלו את מלכותן מישראל. בְּבָל קיבלה את מלכותה מפני שהשתלטה על ממלכת ישראל. פרס כבשה את בְּבָל וקיבלה ממנה את המלכות, אחר כך יוון כבשה את פרס, ובסוף רומי כבשה את יוון, והמשיח שואב את כוחו ממלכות רומי. ישמעאל נמצא מחוץ למהלך

והיינו צריכים לחכות עד ימים אלו כדי שזה יתגלה. האסלאם הוא פרס. פלא! מהיכן ידע המהר"ל זאת?

מובא בזוהר (ח"ב פז, א): "ואחר כך נימול ונכנס בברית קודש עוד בטרם בא יצחק לעולם. בו וראה: ארבע מאות שנים עמד הממונה של בני ישמעאל וביקש לפני הקב"ה ואמר לו: מי שנימול, יש לו חלק בשמך? אמר לו הקב"ה: הן. אמר לו: והרי ישמעאל שנימול, למה אין לו חלק בך כמו יצחק? אמר לו: זה נימול כראוי וכתיקונם וזה אינו כך". הדיוק "את בריתי תשמור" חשוב משום שהוא מצביע על שני נושאים שונים: הברית ושמירת הברית.

"ולא עוד אלא שאלו מתדפקים בעיקר שמונה ימים ולא רחוקים ממני רק כמה ימים. אמר לו השר הממונה: ועם כל זה, כיוון שנימול לא יהיה שכר טורח על זה? אוי לאותו זמן שנולד ישמעאל בעולם ונימול. מה עשה הקב"ה - הרחיק את בני ישמעאל מהדבקות העליונה ונתן להם חלק למטה בארץ הקדושה, בשביל המילה שבהם". כל עוד הבעיה הייתה עם הנוצרים, כמו בזמן ממלכת הצלבנים, היא לא הייתה בעיה אמיתית משום שלאדום אין זכות הנובעת מקיום מצוות ברית המילה. אולם לישמעאל יש, אפילו אם היא לא נעשית כתיקונה¹. הבעיה אֵתם קשה ויש להם אחיזה מסוימת בארץ.

"ועתידים בני ישמעאל לשלוט על הארץ הקדושה, בשעה שהיא ריקה מכול, זמן רב, כמו שהמילה שלהם ריקה ללא שלמות". ריקה מכל - הכוונה ריקה מישראל. "והם יעכבו את בני ישראל לשוב למקומם עד שתתם זכותם של בני ישמעאל. ועתידים בני ישמעאל לעורר מלחמות גדולות בעולם ויתאספו בני אדום עליהם ויערכו עמהם מלחמה אחת על הים ואחת על היבשה ואחת סמוך לירושלים וימשלו אלו על אלו וארץ הקדושה לא תימסר לבני אדום. באותו זמן יתעורר עם אחד מסוף העולם על רומי הרשעה ויערוך עליה מלחמה ג' חודשים ויתאספו שם עמים ויפלו בידיהם עד שיתאספו עליה כל בני אדום מכל קצוי העולם ואז יתעורר הקב"ה עליהם. זהו שכתוב "כי זבח לה' בבצרה" ולאחר כך מה כתוב "לאחוז בכנפות הארץ" (איוב לח, יג) ויכלה את בני ישמעאל מן הארץ, וישבור כל הכוחות שלמעלה על עם העולם" דהיינו ישראל "אלא כוח של ישראל בלבד ז"ש ה' צלך על יד ימינך".

הזה. ישמעאל הוא מלכות גדולה מאוד, אך הכוח של מלכות זו בא מתפילתו של אברהם אבינו ולא מעם ישראל.

לז. המוסלמים אינם מבצעים את הפריעה אחרי חיתוך העור. פריעה היא קילוף העור הדק מעל העטרה והיא מבוצעת בציפורן אגודלו של המוהל. הציווי על הפריעה לא נאמר לאברהם אבינו עצמו (ראה במות עא ע"ב: לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו ודברי התוספות במקום ד"ה "לא נתנה": "ומ"מ אברהם פרע מילתן אע"ג דלא נצטווה, כדאמר בב"ר פרשה סד, דאפילו עירוב תבשילין קיים").

האם המלחמות המוזכרות כאן כבר חלפו מאתנו או לא? ניתן לזהות חלק מן הארועים שהתרחשו בעשורים האחרונים עם המסופר כאן, אולם קשה לדעת באיזה שלב אנו נמצאים בדיוק. דעתי היא שהמלחמות כבר חלפו וזה בבחינת חצי נחמה.

בתפילת שמונה-עשרה אנו אומרים: "ותשכון בתוכה כאשר דיברת וכיסא דוד עבדך מהרה לתוכה תכין". בסידורים שבנוסח הספרדי, מובאת כוונה מיוחדת על משיח בן יוסף ובה נאמר: "יכוון שלא ייהרג משיח בן יוסף ע"י ארמילוס הרשע". אז פה יש לנו מסורת שמשיח בן יוסף עתיד להיהרג ע"י איזה מין רשע כזה ששמו "ארמילוס". ו"ארמילוס" זה הרמטכ"ל של צבא רומי בתקופת בית שני. "ארמילוס" בלטינית זה "רומולוס".

באחרית הימים, כשאנחנו מגיעים לתקופת לידת יוסף – אז קם ארמילוס ורוצה להרוג את משיח בן יוסף. והמקובלים של עכשיו הסבירו דבר נפלא: זה כבר קרה. בסוף מלחה"ע השנייה כשהגרמנים הגיעו קרוב מאד לישוב. ואם היו נכנסים בארץ ישראל – היו הורסים את הישוב. היו הורגים את משיח בן יוסף. אז תודה לאל, הגנרל שלהם, שמו היה "רומל", אותו שם. זה מקרה? אני משוכנע שזה לא מקרה. כי אין מקרה בעולם. איזה מין גרמני, שהוא ראש צבא איטליה וגרמניה, ושמו "רומל"? ותודה לאל, הבריגדה שלנו עם משה דיין הצליחו לנצח אותם. ולכן, ארמילוס לא הרג [את] משיח בן יוסף. זה הכוח של הכוונות בנוסח הספרדי. ניצלנו מזה. הודות לתפילה, כן? 2000 שנה התפללו כדי שרומל לא יצליח – לא הצליח.

לפני קום המדינה הבעיה העיקרית בהקשר לארץ ישראל הייתה עמדתו הפוליטית של "אדום", של העולם הנוצרי. במשך דורות לא רצה אדום לתת לנו לחזור לכאן. אולם אחרי השואה, הסכימו האומות הנוצריות ברובן לתת לנו מדינה קטנה, על אותו שטח שאינו לב החיים שלנו, בלי יהודה ושומרון, בלי דרך האבות, בלי שכם, בלי בית אל, בלי חברון וכו'. אולם ממלחמת ששת הימים, עם שחרור יהודה ושומרון וכמובן ירושלים, בין-לילה, באה לידי ביטוי הברית בין ישמעאל לעֶשׂו והכול התהפך. רוב רובו של העולם הפך להיות נגדנו. עד מלחמת ששת הימים הציונות החילונית-פוליטית, כפי שהיא נוסחה בידי אבות ההסתדרות הציונית, הייתה מספיקה כדי להתמודד עם טענות הגויים, בעיקר אדום – אנו רוצים מדינה ככל העמים, כדי לתת הגנה ליהודים הנרדפים. אחרי מלחמת ששת הימים טיעונים מסוג זה אינם מספיקים עוד ודרושה תשובה תורנית אמתית משום שהבעיה קשורה בזכות המילה של ישמעאל.

הזוהר מדגיש – וזאת נקודה עיקרית – שעוצמת אחיזתו של ישמעאל בארץ תלויה במידת הריקנות של הארץ מיהודים. כל יישוב חדש מחליש אחיזה זו. מכאן חשיבות ההוראה של הרב צבי יהודה ז"ל. הוא חידש את ההתיישבות בכל חלקי ארץ ישראל כדי להילחם נגד אותה אחיזה של בני ישמעאל.

בני ישמעאל יודעים היטב ש"פלשתינה" אינה הארץ שלהם. הם יודעים דרך הקוראן עצמו שארץ ישראל שייכת ליהודים¹³⁵, כל עוד הם אינם משתכנעים שהיהודים באמת מתנהגים כבני ישראל אמתיים היודעים שארץ ישראל שייכת לעם ישראל, הם נאחזים בארץ, עד כדי כך שהם מוכנים להקריב את עצמם. עד אז יש להם אחיזה בארץ ישראל והעולם מקבל את טענתם שהיא שייכת לשני העמים.

מעניין לראות את עוצמת ועומק הקשר ה'טבעי' בין היהודים למצוות המילה, אפילו אצל הרחוקים ביותר. הרב מ"צ נריה (ז"ל), תלמידו של הרב קוק זצ"ל, סיפר פעם שכאשר התעורר הפולמוס סביב השאלה "מיהו יהודי" בארץ, הוא הוזמן לכנס שבו התנגדו רוב המשתתפים להגדרה "מיהו יהודי" על-פי ההלכה. הוא פתח ואמר: כל יום שופכים דם נקי בישראל ואתם שותקים! "הס" נשמע באולם. איש אינו הבין על מה מדבר הרב. אחרי זמן מה קם אחד המשתתפים, חילוני לגמרי ואמר: האם אתה מדבר על מצוות ברית המילה? האם אתה רוצה לרמוז שאיננו יהודים? הרי יהודי נימול, זו מצוה! הסיפור הזה מראה שיש איזו נקודה בריאה בתוך כמעט כל יהודי – אפילו אלו שמגדירים את עצמם כחילונים שבחילונים (חוץ כמובן מכמה משוגעים ויש לצערנו גם כאלו), וזה נותן תקווה. צריך לחשוף את הנקודה הזו כדי לחזק את הקשר בין היהודים לארץ ישראל והתורה.

מו"ר רבי יעקב גורדין ז"ל הסביר פעם את התחרות של עֶשׂוּ הוא אדום מצד אחד וישמעאל מן הצד האחר, עם עם ישראל, על-ידי משל מעמיק. התחרות שלנו עם עֶשׂוּ היא בעיקר במישור התאולוגי-דתי. המחלוקת עם הנוצרים קשורה לעיקרי האמונה ולזהות שלנו, בגלל הטענה שלהם שהם הם הישראל האמתי. הוא כינה מחלוקת זו מחלוקת "בשמים". בארץ עֶשׂוּ מוכן לתת לנו חלק כזה או אחר. אצל ישמעאל המצב הפוך. בני ישמעאל אינם מוכנים

לח. היהודים נזכרים בקוראן תחת הכינוי "עם הספר", או יהודים או בני ישראל, ולפחות בשלושה מקומות מבהיר הקוראן כי ארץ ישראל שייכת ליהודים: בסורה 5, בפסוקים 20-21 נכתב: "משה אמר לבני עמו, בני עמי, זכרו את החסד שנטה לכם אלוהים, בהקימו בכם נביאים ובעשותו אתכם למלכים, ובנותנו לכם את אשר לא נתן לאיש משוכני העולמים", "בני עמי, היכנסו אל הארץ הקדושה אשר כתב לכם אלוהים, ואל תיסוגו אחור פן תלכו לאבדון". בסורה 7 (ממרום החומה), בפסוקים 136-137, לאחר חציית ים סוף, נכתב: "אז לקחנו נקמתנו מהם והטבענום בים (הכוונה לפרעה וחילו), כי הכחישו את אותותינו ולא העלים בדתם", "הנחלנו לבני העם שנרדפו את מזרחה ומערבה של הארץ אשר נתנו ברכתנו בה, והתקיים במלואו דברו הטוב של ריבונך על בני ישראל, זאת כגמול על עומדם בעוז רוח. גם הכחדנו את מפעלות פרעה ובני עמו, ואת כל אשר הקימו". בסורה 17 (המסע הלילי), המתייחס לאחרית הימים נכתב: פסוק 103 (פרעה) "ביקש למנוע מהם לצאת מן הארץ, ואנו הטבענו אותו ואת אשר עמו גם יחד", פסוק 104 "אחרי (פרעה) אמרנו לבני ישראל, שבו בארץ, וכאשר תתקיים ההבטחה לאחרית הימים, נקבץ את פזוריכם".

לתת לנו חלק כלשהו בארץ. המחלוקת אִתָּם היא "בארץ". איך ניתן לשרוד כאשר האחד אינו מוכן לתת לחיות בארץ והשני אינו מוכן לתת לחיות בשמים? הפתרון הוא לחיות ב"אופק". זה מה שהיהודי עשה במהלך הגלות. הוא ניסה לשרוד למרות הכול. כאשר סוף־סוף חוזר אותו יהודי לארץ הוא צריך לראות את המצב בעיניים פקוחות ולא להיות נאיבי ולהמציא איזו נוסטלגיה בכל הקשור לחיים המשותפים עם הערבים. אסור לשכוח איך חיינו תחת שלטון ערבי. אני זוכר זאת היטב. יש לנו עסק עם ישמעאל והוא אינו יכול לתת לנו את נחלתנו מיוזמתו. להפך, הוא טוען שבהיותו בכור מגיע לו "מנה כפולה". כך אומר רשב"י בפירושו: תניא רשב"י אמר: דרש רבי עקיבא, אין צחוק האמור כאן אלא ע"ז וכה"א ויקומו לצחק, רבי אליעזר אומר זה ג"ע וכה"א בא אלי העבד לצחק בי, רבי יהושע אומר זה שפ"ד וכה"א יקומו נא הנערים וישחקו וגו' וחרבו בצד רעהו, ואני אומר חס ושלום שיהיה בביתו של אותו צדיק מי שעושה כן אלא אין צחוק זה אלא ירושה שהיה ישמעאל מצחק ואומר אני בכור ונוטל שני חלקים, ורואה אני את דברי מדברי רבי עקיבא (ראה תוספתא סוטה, פרק ו).

ישמעאל הוא הדמות היחידה בתורה שאינה מדברת ויש סיבה עמוקה להתנהגות זו. ברגע שישמעאל מדבר עם יצחק, הוא בעצם מכיר בקיומו, ובכך הוא מודה שאין לו זכות ירושה על ארץ־ישראל כדין בן השפחה. ישמעאל רק "מצחק". בהמשך התוספתא הזו נאמר שהוא היה זורק חיצים על יצחק, כאילו הוא בא ואומר לו: לא שמת לי לב שאתה פה בכלל. ישמעאל מנסה לשלול את הזהות העצמית של יצחק, כאילו אינו קיים כלל. לסיכום הנושא נעיין במספר שורות מתוך 'אורות' (אורות התחיה, פסקה מד):

מקובלים אנו שמרידה רוחנית תהיה בארץ־ישראל ובישראל. אין הכוונה למרידה נגד הרוח אלא למרידה של הרוח נגד החומר¹⁵ בפרק שהתחלת תחיית האומה תתעורר לבוא. השלוח הגשמית שתבוא לחלק מהאומה אשר ידמו שכבר באו למטרתם כולה, תקטין את הנשמה, ויבואו ימים אשר תאמר אין בהם חפץ. השאיפה לאידיאלים נישאים וקדושים תחדל, וממילא ירד הרוח וישקע, עד אשר יבוא סער ויהפך מהפכה, ויראה אז בעליל כי חוסן ישראל הוא בקודש עולמים, באור ד' ובתורתו, בחשק האורה, הרוחנית, שהיא הגבורה הגמורה המנצחת את כל העולמים וכל כחותיהם. הצורך למרידה זו, היא הנטייה לצד החמירות, שמוכרחת להיוולד בכללות האומה בצורה תקיפה אחר אשר עברו פרקי שנים רבות, שנאפסו לגמרי מכלל האומה הצורך והאפשרות להתעסקות חמרית, וזאת הנטייה, הנטייה

לט. עי' אורות הקודש ח"ב, פרק כג.

חומרית, כשתיוולד תדרך בזעם ותהולל סופות, והם הם תבלי משיח אשר יבסמו את העולם כולו על ידי מכאוביהם”.

כפי הנראה, אנו חיים כיום את תום המעבר בין תקופת משיח בן יוסף לתקופת משיח בן דוד. אף על פי שבמבט על הפרטים נדמה כי הכול אבוד, הכול כבר בהישג יד. אלא שכדי לראות זאת, אנו זקוקים לאמונה פשוטה לגמרי. מצד הכלל, הדברים מתנהלים יפה. בפרטים, הכול תוהו ובוהו, אבל יש סימנים רבים מאד לכך שלמרות כל התוהו ובוהו שאנחנו עדים לו, התקדמנו מהר מאד בתהליך. על מנת לראות זאת עלינו רק להיזכר במצב שהיה לפני חמישים שנה.

הרב לוי נחמני הסביר פעם, שעם ישראל היום עומד מול שלושה אתגרים שאינו רוצה להתמודד איתם: המדינה, הארץ והתורה וכולם נכפים עליו.

המדינה – הרב לוי נחמני הסביר כי מאז מלחמות בית שני לא הייתה לעם היהודי מדינה, והוא לא רצה מדינה. בשנת תש”ח נכפה קץ הגלות בבחינת מדינה. קיום המדינה נכפה כך על העם היהודי כולו בעל כרחו. שכחנו שבהקמת המדינה מנה הישוב רק קומץ של ציונים “משוגעים”, שש מאות אלף איש. התוצאה של חוסר רצונו של העם היהודי במדינה היא בעיית הפליטים, שהיא שורשה של כל בעיית המחבלים באותה עת. זו בעיה חסרת פתרון, מכיוון שהערבים אינם רוצים את הפתרון האפשרי, והמדינה היהודית אינה יכולה לקלוט את הפליטים במקום היהודים שאינם שבים מהגלות.

הארץ – במלחמת ששת הימים הארץ נכפתה עלינו. מלבד אותם “משוגעים” הנקראים “נאמני ארץ ישראל”, עם ישראל בכללו וגם מדינת ישראל, רוצים ‘להחזיר’ את הכל. אך זה בלתי אפשרי, כי אין מי שרוצה לקבל. מיד למחרת מלחמת ששת הימים משה דיין חיכה למי שיסכים לקבל ואף אחד לא רצה. זה בלתי אפשרי, מפני שהקב”ה אינו רוצה שיוחזרו. בעל כרחנו, יש לנו שטחים.

התורה – קיים חוסר רצון של העם לקבל את התורה. אבל תבוא עת בה תהיה לנו תורה, אפילו בעל כרחנו, כמו שהמדינה והארץ ניתנו בכפייה. לזה רומז הרמב”ם. אבל מדובר בתהליך והטעות היא להתייחס לכך כאל עניין מאגי.

בדומה לבעיה חסרת הפתרון של ערביי השטחים, כאשר תיכפה התורה על עם ישראל תהיה בעיה נוספת ללא פתרון, והיא בעיית יהודי חו”ל. עד עתה התורה אינה החוקה של מדינת ישראל, כשהתורה תהיה חוקת מדינת ישראל (אין אנו יודעים כיצד זה יקרה, כמו שלא ידענו בשנת תש”ח כיצד תקום מדינה, כמו שלא ידענו בתשכ”ז איך נגיע לירושלים ולחברון וליריחו, אבל אנחנו קרובים מאד, מכיוון שאין ברירה), אז לפי התורה נהיה מוכרחים להודיע שכל הדר בחוץ לארץ כאילו עובד עבודה זרה (כתובות קי, ב.), ומה יהא על יהודי הגולה?

פרופ' אנדרה (אשר) נהר ביום העצמאות, היה רגיל לפרש את התפילה "ולירושלים עירך ברחמים תשוב" בשלושה אופנים. היו שלוש תקופות. בתקופה הראשונה לפני השואה, כשהיהודי היה מתפלל "ולירושלים עירך ברחמים תשוב" היה מדבר לקב"ה. "ולירושלים עירך ברחמים תשוב" – אתה ה'. ואח"כ הגיעו הפליטים מהשואה. אז יהודי צרפת, הכוונה שלהם, היתה ליהודי שבא ממרכז אירופה או מהגטו, ושרצו לשלוח אותם לא"י. אז יהודי צרפתי היה מדבר אל יהודי פליט ואומר לו: "ולירושלים עירך ברחמים תשוב". ואח"כ באה התקופה של תקומה של מדינת ישראל, ופתאום היהודים התחילו לחשוב על עצמם. ואומר לעצמו: "ולירושלים עירך ברחמים תשוב". טוב, זה פירוש יפה. אני זוכר את התשעה באב הראשון ליד הכותל, אחרי מלחמת ששת הימים. היה חושך-אפלה. אָבָל ממש. אבל בשנה השנייה כבר הרגשנו משהו מוזר: זה ט' באב או זה ט"ו באב? בני נוער צעירים, תיירים, מבקרים... בבבל היו מתפללים "ולירושלים עירך ברחמים תשוב" (כמו נוסח אשכנז), אבל בירושלים היו מתפללים: "תשכון בתוך ירושלים עירך כאשר דיברת", מכיוון שהיו נמצאים כבר בירושלים וזהו מקורו של נוסח ספרד.¹³